

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Arleta Matkowská

Genocida ve Rwandě a OSN

The Rwanda genocide and UN

Bakalářská práce

Vedoucí práce: prof. PhDr. Jiří Lach, M.A., Ph.D.

Olomouc 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Genocida a OSN“ vypracovala pod vedením vedoucího bakalářské práce samostatně za využití uvedené literatury a pramenů.

V Olomouci dne 26.4.2023

Arleta Matkowská

Poděkování

Tímto bych chtěla velmi poděkovat prof. Ph.D., Jiřímu Lachovi, M.A., Ph.D., který bych nápomocný při psaní této práce.

Obsah

1. Klíčové momenty	1
1.1. Základní informace o Rwandě	1
1.2. Cesta k ustanovení UNOMURU	1
1.3. Dohoda z Aruši.....	2
1.4. Ustanovení UNAMIRU.....	3
1.5. Varovné signály	4
1.6. Začátek genocidy a její definice.....	5
2. Faktory vedoucí k selhání mise	7
2.1. Rada bezpečnosti	7
2.2. „Syndrom Somálska“	8
2.3. Osobní zájmy a obchodní styky hlavních aktérů	10
2.3.1. Vztah USA ke Rwandě	10
2.3.2. Osobní zájmy Francie.....	12
2.3.3. Osobní zájmy Belgie ve Rwandě	17
2.3. Poskytování informací v rámci OSN	20
3. Konec genocidy a zhodnocení úspěšnosti mise	25
3.1. Ustanovení mezinárodního trestního tribunálu pro Rwandu.....	25
3.2. Reakce a odpověď OSN na genocidu.....	27
3.3. Zhodnocení úspěšnosti mise.....	27

3.4. Aplikování teorie instrumentalismu jako vysvětlení vzniku konfliktu	29
Závěr.....	32
Anotace	34
Seznam použité literatury	35
Seznam použitých zkratk.....	39
Abstrakt	40

Úvod

Tato bakalářská práce se bude podrobně zaměřovat na genocidu, která mezi dubnem a červencem roku 1994 zasáhla Rwandu – malý stát ve Střední Africe. Během dvanácti týdnů zde přišlo o život více než milion lidí, z čehož až 80 % obětí bylo zaznamenáno mezi druhým týdnem dubna a třetím týdnem května v tzv. „hurikánu smrti“. Jedná se o bezprecedentní genocidu, při které počet obětí za den vyšplhal a k pětinasobku obětí v nacistických táborech smrti (Jones, 2006). Tato práce se bude zabývat analýzou faktorů, které vedly k selhání pomocné mise pro Rwandu – UNAMIR (United Nations Assistance Mission for Rwanda).

Metodologickým rámcem práce je případová studie jednoho případu. Na základě analýzy jednotlivých faktorů, které stály za selháním OSN bude cílem práce odpovědět na hlavní výzkumnou otázku: *„Jaký byl hlavní faktor selhání UNAMIRu v prevenci genocidy ve Rwandě mezi lety 1993-1994?“* Práce se opírá o tři hypotézy: *„Za selháním UNAMIRu stojí „stín“ Somálska.“*; *„Mezinárodní společenství bylo ke Rwandě lhostejné kvůli osobním zájmům a obchodním stykům některých států ve Rwandě.“* a třetí hypotézou je, že: *„Za selháním mise stála jak špatná informovanost, jak v rámci OSN, tak veřejnosti.“*

Vzhledem k povaze tématu práce bude využívat především zahraniční primární a sekundární zdroje a zdroje vydané samotnou OSN.

Práce bude rozdělena do tří hlavních částí. V první části práce se zaměřím na okolnosti vzniku mise UNAMIR. Začneme s UNOMUREm, jakožto pozorovatelskou misí pro Rwandu a Ugandu, dále popíšu okolnosti vzniku a fungování dohody z Aruši ze srpna 1993, která byla mírovou smlouvou mezi Rwandskou vládou a Rwandskou vlasteneckou frontou (RPF). V této kapitole také popíšu hlavní varovné signály, které byly světem přehlíženy, jako například nenávistná kampaň milic kmenu Hutu, absence politické vůle světových velmocí či samotné OSN nebo lhostejnost světa vůči Rwandě kvůli velkému množství již probíhajících mírových misí. Dále bude následovat stručné shrnutí událostí, které byly spouštěčem samotné genocidy a definice genocidy samotné.

Druhá a zároveň hlavní kapitola práce bude analýzou hlavních aktérů mise, tedy v tomto případě analýzou chování Rady bezpečnosti OSN, Sekretariátu OSN a samotného vedení mise.

Rada bezpečnosti je orgánem, který odpovídá za udržování mezinárodního míru a bezpečí, tedy disponuje pravomocí určovat, zda došlo k ohrožení či porušení míru nebo útočnému činu, a zároveň jí náleží finální rozhodnutí, jakých opatření, mimo užití ozbrojené síly, má být použito, aby bylo jejímu rozhodnutí dodáno účinnosti. Proto v této kapitole dojde k analýze nejdůležitějších přijatých rezolucí RB OSN a chyb, kterých se dopustila, mezi které můžeme zařadit dlouhé odmítání pojmenování konfliktu genocidou, neakceschopnost a neintervence, atd.

Zaměřím se hlavní členské státy zapojené do této mise a jejich postavení k situaci ve Rwandě. Jedná se o USA, jakožto stálého člena RB a stát, který je obviňován za špatné rozhodnutí ve Rwandě kvůli neúspěchu v Somálsku pár týdnů dříve. Dále Francie, která je stejně jako USA stálým členem RB OSN s obchodními styky se Rwandou, především ve vojenské oblasti a také stála za zorganizováním operace Tyrkysová. Nakonec dojde k popisu postavení Belgie, jakožto bývalého kolonizátora Rwandy s hlubokými politickými kořeny v této zemi.

Sekretariát OSN funguje jako výkonný a administrativní orgán, který měl v rámci UNAMIRu fungovat jako informační zdroj. Analyzovat budu chování především tajemníka OSN, kterým byl Egyptan Butrus Butrus Ghálí, který byl za své jednání mnohokrát kritizován.

Mezi velitele mise můžeme zařadit především dvě jména- Roméo Dallaire a Jacques-Roger Booh Booh. Kamerunský diplomat a politik Booh Booh byl zvolen vedoucím mise UNAMIR. Tento muž je znám jako ten, jehož zprávy o událostech ve Rwandě byly OSN preferovány, jelikož situace popisoval mnohem mírněji než velitel ozbrojených sil Roméo Dallaire. Dallaire, který měl odlišný pohled na dění ve Rwandě, je označován za muže, který se sice snažil zabránit genocidě a později eliminovat její následky, avšak disponoval velmi slabým mandátem od OSN. V literatuře je často popisován jako člověk, který „udělal pro Rwandu tak moc, jak bylo v jeho silách...“.

Ve třetí a poslední kapitole se zaměřím na konec samotné genocidy, tedy ustanovení mezinárodního trestního tribunálu pro Rwandu v roce 1994. Dále na reakci a vyjádření OSN ke Rwandě po skončení genocidy. Budu definovat čtyři body, podle kterých můžeme měřit úspěšnost mise - plnění mandátu, řešení konfliktů, omezování konfliktů a omezení počtu obětí. V této kapitole tedy zhodnotím splnění či nesplnění těchto bodů. Součástí také bude aplikace teorie instrumentalismu na problematiku selhání OSN ve Rwandě.

V závěru práce zhodnotím, které faktory selhání můžeme brát jako stěžejní a tedy, které primárně stály za selháním celé mise, ale i které události mise můžeme považovat jako úspěch UNAMIRu ve Rwandě. Dále potvrdím či vyvrátím výše zmíněné hypotézy a zhodnotím, jakou míru důležitosti jim můžeme v kontextu selhání UNAMIRu připisovat.

1. Klíčové momenty

1.1. Základní informace o Rwandě

Genocida ve Rwandě, stejně jako mnoho dalších genocid je velmi složitým a komplexním fenoménem. Musí být brány v potaz nejen strukturální faktory země, ale také vliv jiných aktérů. Genocida se v tomto malém africkém státu stala bezprecedentní situací, kdy během dvanácti týdnů bylo připraveno o život více než milion lidí.

Obyvatelstvo Rwandy je složeno především ze tří kmenových skupin, Twa, Hutu a Tutsi. Ve vztahu s genocidou je zásadní majoritní kmen Hutu a minoritní kmen Tutsi. Tyto dva kmény jsou kulturně a jazykově propojené. Časem se společnost začala formovat a rozdělovat, což vedlo k tomu, že minoritní Tutsiové se postupně stávali elitou Rwandy a přejímali vládu nad ní. V době koloniálního období, nejprve pod správou Německa a později Belgie, bylo těchto napjatých vztahů mezi kmény využíváno pro udržení jejich moci nad územím. Postupem let se problémy mezi těmito dvěma kmény začaly více a více prohlubovat. Právě dělání rozdílů a znaky segregace později vedly k občanské válce, která přerostla v genocidu (HRW, 2006, s. 3).

Rwanda patřila mezi velmi chudé a hustě obydlené státy již mnoho let před začátkem genocidy. Podle Human Rights Watch až 90 % populace žilo mimo území země a ti, co na území nadále zůstali často bojovali s existenčními problémy. Ekonomická situace země se ještě více zhoršila v 80. letech 20. století kvůli suchu, což vedlo ke snížení exportních produktů (především kávy a čaje), které představovaly významný finanční zdroj pro zemi (HRW, 2006, s.2).

1.2. Cesta k ustanovení UNOMURU

Nepokoje, které předcházeli genocidě datujeme již k roku 1990. Tři roky před tím, v roce 1987, vznikla Rwandská lidová armáda (dále jen RLA). Tato armáda vedená kménem Tutsi napadla severní Rwandu na hranicích s Ugandou. Bylo zahájeno několik jednání o příměří, které měli dostat situaci ve Rwandě pod kontrolu. Jednou z těchto dohod z roku 1992 byla zorganizována Organizací africké jednoty (OAU) a skládala se z padesáti členů neutrální vojenské pozorovatelské skupiny ve Rwandě (NMOG I). Avšak akce byly přerušeny v roce 1993, kdy se

obnovilo nepřátelské chování mezi RLA a rwandskou vládou. RLA měla podporu jak OAU, tak Tanzánie (Peacekeeping UN).

Původním záměrem RLA bylo navrácení uprchlíků do jejich vlasti z uprchlických táborů v Ugandě, Burundi a dalších, což však rwandská vláda odmítala připustit. Právě problém s uprchlíky odstartoval občanskou válku, kterou můžeme považovat jako jeden z varovných signálů a důvodů propuknutí genocidy. Během této občanské války proti sobě stála Rwandská lidová armáda a vláda Rwandy. RLA čerpala zdroje z Ugandy a časem získala sílu až 15 000 vojáků, proti kterým stála rwandská vláda s podporou Francie, avšak s počtem vojáků, který se postupně navyšoval z 5000 až na 28000. Navíc strana vlády disponovala modernější vojenskou technikou (Koops, 2015, s.462-463). V reakci na stále se zvyšující napětí na hranici mezi Rwandou a Ugandou došlo k prvnímu zapojení OSN do tohoto konfliktu. Dne 22.června 1993 byla ustanovena pozorovatelská mise pro Rwandu na ugandské straně hranice, jejímž hlavním cílem byla především kontrola tranzitu zbraní, střeliva a jiného vojenského vybavení. Rezolucí RB OSN 846 došlo k oficiálnímu ustanovení mise, které umožnilo nasazení jednotek OSN k hranicím a k založení sídla UNOMURu v hlavním městě Ugandy. Hlavním problémem této mise bylo, že nikdo z hlavních aktérů, tedy státy USA a Francie, nebyly ochotni do této oblasti investovat zdroje a považovaly ji za méně důležitou.(Koops, 2015, s. 462-463).

1.3. Dohoda z Aruši

Mezitím Tanzánie a OAU zprostředkovává další mírová jednání mezi vládou Rwandy a RLA. Podepsání dohod proběhlo 4. srpna 1993. Tato mírová dohoda si dávala za cíl pomoci s ustanovením prozatímní vlády, dokud nedojde k novým legitimním demokratickým volbám a navrácení uprchlíků do vlasti. Obě strany požádaly OSN o asistenci při implementaci dohody. Výše zmíněný NMOG I byl rozšířen na NMOG II a disponoval 130 neutrálními vojáky (Peacekeeping UN). Tato dohoda poskytovala OSN pravomoci na území Rwandy a měla zajistit dohled, jakož to nezávislá mezinárodní síla na situaci po dobu až 22 měsíců. Cílem této skupiny bylo primárně garantovat celkovou bezpečnost v zemi a dodržování základních práv, dodávku základní humanitární pomoci, ochranu civilistů a zabránění dovozu nelegálních zbraní a vojenského vybavení, či záchrana rukojmích. Jedním z dalších bodů dohody bylo i vytvoření a udržování neutrální zóny a poskytování informací o jakémkoliv probíhajícím násilí a následné pronásledování zločinců, které by se ho dopouštěli (Security Council, 1999, s. 6).

Pouhý týden po podepsání dohod přichází informátor OSN se zprávou, že na území Rwandy dochází k násilí a jsou porušována lidská práva. Vše směřované k populaci kmene Tutsi. Na základě těchto zpráv se generální tajemník rozhodl do Rwandy vyslat průzkumnou misi, aby získal potřebné informace. Vedoucím této průzkumné mise se stal kanadský generál Roméo Dallaire, původní velitel mise UNOMUR. V září 1993 se delegace RLA setkala s generálním tajemníkem za účelem jednání o nutnosti rychlého rozmístění mezinárodních jednotek na území Rwandy, jelikož se domnívali, že aktuální situace na území Rwandy může vést ke kolapsu mírových procesů. Generální tajemník tvrdil, že nasazení dalších vojáků v tomto případě bude trvat dva až tři měsíce. Bylo jim řečeno, že v tomto ohledu se musí spolehnout sami na sebe, jelikož na OSN je vyvíjen enormní tlak na poskytnutí personálu, kterým momentálně nedisponovali kvůli mírovým misím v Bosně a v Somálsku, ale také kvůli finanční krizi, kterou OSN procházelo (Security Council, 1999, s. 7).

1.4.Ustanovení UNAMIRU

Na základě UNOMURu a mírových dohod z Aruši vzniká 5. října 1993 mise UNAMIR. Tato pomocná mise pro Rwandu pod rezolucí Rady bezpečnosti 872 probíhala od října 1993 do května 1994 s oficiálním cílem zajištění bezpečnosti hlavního města Kigali, sledování dodržování dohod o příměří, udržování demilitarizovaných zón a sledování bezpečnosti situace během závěrečných stádií změny vlády vedoucích k novým volbám (Melvern, 2015, s. 463). Vojenští pozorovatelé UNOMURu a NMOG II měli přejít pod velení nové mise, ale nadále kontrolovat ugandsko-rwandskou hranici. Trvalo pět měsíců, než jednotky dosáhli počtu 2548 vojáků. Dostupné jednotky pocházely především z Bangladéše, Belgie a Ghany, s celkovou sumou výdajů asi 198 milionů dolarů (včetně výdajů na misi UNOMUR). Kvůli problémům na obou stranách nikdy nedošlo k ustanovení prozatímní vlády (Koops, 2015, s. 464).

Dne 6.dubna 1994 došlo k fatální nehodě letadla se rwandským prezidentem Juvénalem Habyarimanou a burundským prezidentem Cyprenem Ntaryamirem po cestě na mírová jednání, což mělo za následek zmaření šance na mír. Atentát na prezidenta nikdy nebyl vyšetřován a dodnes není oficiálně potvrzeno, kdo by za tímto útokem mohl stát, avšak událost poskytla vhodnou záminku vládě, která z něj obvinila RLA. Mezi prvními oběťmi vyvraždění byl například premiér Rwandy či ministři a vojáci UNAMIRu. Vražedné útoky byly páčány především ozbrojenými jednotkami Rwandy, prezidentskou stráží a milicemi pod vedením vládnoucí politické strany. Začal se rapidně zvyšovat počet lidí snažících se uprchnout přes

hranice, především do Tanzánie a Zairu (Peacekeeping UN). Tuto událost můžeme považovat jako jeden z nejhlavnějších faktorů, který odstartoval řadu tragických událostí ve Rwandě. Během tří měsíců po této nehodě zachvátila zemi občanská válka, která přerostla v masové vyvražďování. Stále se zintenzivňující nenávistná kampaň proti kmenu Tutsi a způsob boje proti opozici začal vykazovat znaky genocidy. Masová vyvražďování byla organizována politickými extremisty (Huty) ve jméně rasistické ideologie. Počet obětí v období mezi 6. dubnem a 17. červencem 1994 je dodnes pouze odhadován, avšak bavíme se o čísle větším než je jeden milion (Koops, 2015 s. 462-463). Sekretariát OSN neschválil všechna doporučení k mandátu a pravomocem při vedení mise UNAMIR, což vedlo k limitaci akceschopnosti jednotek při konfliktu a zároveň je to jedním z faktorů nedodržení bodů dohody z Aruši (viz výše) (Security Council, 1999, s. 8). Podle zdrojů byla misi přikládána pouze malá významnost, o čemž svědčí i nedostatek poskytnutých zdrojů, co se týče vybavení, vody, jídla, či paliva. Problémem byla i kvalita poskytnutých vojáků, z nichž většina nebyla vhodně vycvičena (Des Forges, 1999, s.409).

1.5. Varovné signály

Existovalo mnoho varovných signálů, podle kterých bylo možné předpokládat, že situace ve Rwandě dojde do bodu, kdy bude nutný zásah vnějšího činitele. Gregory H. Stanton tomuto tématu věnoval článek, ve kterém shrnuje právě klíčové momenty, které mohly hrozbu signalizovat. Prvním signálem, na kterém se shoduje i s expertkou na Rwandu Lindou Melvern je existence informace, která měla dokazovat plánování vyhlazení co nejvíce členů kmene Tutsi. Útok měl být organizován tajnou skupinou kmene Hutu ve spojení s prezidentem Habyarimanem se záměrem vyřešení etnické problematiky v zemi jednou pro vždy (Stanton, 2009, s.6). Dalším signálem byl známý telegram Roméa Dallaira, který na nebezpečí důrazně upozorňoval měsíce před začátkem samotné genocidy. Telegramu a jeho významnosti se budu věnovat i v kapitole níže. Stanton také zmiňuje opakované prosby Belgie o rozšíření jejich mandátu, aby disponovali akceschopností (Stanton, 2009, s.7-8).

Dehumanizace Tutsiů, která je jedním ze znaků genocidy byla podle Stantonova zaznamenána na území Rwandy již před rokem 1994. Občanům Rwandy byly vydávány identifikační průkazy s určením etnika. Právě tyto průkazy se staly nástrojem zločinců pro snadnou identifikaci osob, které jsou určeny ke zničení. Mezi další nenávistné znaky patřily zákazy mezikmenového manželství, označování Tutsiů jako „švábů“ či „d'áblů“. Tomu, že

problémy ve Rwandě se mohou proměnit v katastrofu nasvědčovaly i masakry organizované RLA, které se udály mezi lety 1990 a 1994 (Stanton, 2009, s.8-11). Dalším varovným signálem mohla být silná propaganda a politická manipulace organizovaná prezidentem Habyarimanem a jeho nejbližší skupinou, která ještě více prohlubovala rozdíly mezi Hutuy a Tutsii. Jelikož velká část rwandské populace nebyla gramotná, stalo se rádio efektivní formou sdělování informací mezi širokou společností. Jediným rádiem v té době bylo rádio Rwanda, které podporovalo režim prezidenta Habyarimana a je dokázáno, že čas od času prezentovala falešné informace, kvůli nedostatku nezávislých informačních zdrojů. Postupem času začalo být rádio ovlivňováno opozičními politiky Habyarimana, což znamenalo spolupráci s RLA a šíření jejich doporučení na minimalizaci rozdílů mezi kmenem Hutu a Tutsi. V reakci na tento nový směr národního rádia se v roce 1992 Hutové rozhodli založit vlastní rádio, s názvem Radio Télévision Libre des Mille Collines (RTLM), které započalo velmi radikální nenávistnou kampaň. Tutsiové byli veřejně označováni za šváby nebo rebely a děti narozené rodiči z nepřátelských kmenů jako hybridové či zlo. Zároveň byl dáván čím dál větší důraz na nutnost jejich odstranění ze země (Des Forges, 1999, s. 51-54). Vyhlazovací propaganda byla šířena mezi gramotné obyvatele i skrze místní noviny nesoucí název *Kangura* (Jones, 2015, s. 237).

1.6. Začátek genocidy a její definice

Raphael Lemkin v roce 1944 přichází s pojetím a definicí termínu genocida. Popisuje ji jako cílené vyhlazování národa či jednotlivých etnických skupin, s kladením důrazu na vyhlazení individua samotného. Na základě jeho studie Valné shromáždění OSN v roce 1948 přijímá Úmluvu o zabránění a trestání zločinu genocida. Konkrétněji úmluva ustanovuje, že každý z následujících zločinů může být považován za akt genocida. Mezi tyto zločiny řadíme: a) genocidium samotné, b) spolčení k páchání genocida, c) přímé a veřejné podněcování ke spáchání genocida, d) pokus o spáchání genocida, e) účast na genocidiu (UN, Genocide convention).

Další osobností, která výrazně přispěla k definici moderní genocidy je Christian P. Scherrer. Ten ve své studii tvrdí, že nejhorším druhem interakce mezi různými národnostními či etnickými skupinami je masové vyvražďování a genocida. Dále popisuje že tento čin je nejen neprominutelným zločinem, ale má i nesmírné následky na budoucí fungování společnosti. Dává důraz na to, že kolonizace a genocida jsou velmi úzce spjaty odjakživa, výjimkou nejsou ani události ze Rwandy. Scherrer definuje moderní genocidu jako: „*Státem organizované*

masové vyvražďování a zločiny proti lidskosti, se záměrem vůdce zničit individua patřící k určité národní, etnické náboženské nebo rasové skupině, kulturní skupině, politické skupině nebo určité sociální skupině. Jedná se o promyšlený masový zločin, který byl systematicky plánován, připravován a vykonán (Scherrer, 1999, s. 14-15).

V roce 1993 organizace na ochranu lidských práv pod vedením HRW a mezinárodní federace na ochranu lidských práv poskytla zprávy o masových vraždách ve Rwandě. Tato zpráva se sice vyhýbala termínu genocida, ale tisk ho použil. William Schabas, muž který je často označován jako „světový expert mezinárodní právo a genocidu“ situaci také neváhal označit genocidou (Stanton, 2009, s. 6-7). Na základě výše zmíněných definic nelze popírat, že Rwanda a situace v ní, je nejen ukázkovým případem, který splňuje všechny podmínky pro označení termínem genocida, ale také je jedním z nejhorších případů tohoto zločinu proti lidskosti od druhé světové války.

2. Faktory vedoucí k selhání mise

Tato kapitola se bude zaměřovat na popis Rady Bezpečnosti OSN, její pravomoci, povinnosti a postoje, které měla vůči Rwandě, ale i vůči celému světu. Jako hlavní aktér mise v této práci je vnímána nejen OSN jako celek, ale také postoj a jednání členských států OSN, kteří v době genocidy hráli ve Rwandě důležitou roli. Mezi tyto aktéry zařazují USA, Francii a Belgie. Chování aktérů bude analyzováno na základě tří hlavních hypotéz této práce.

2.1. Rada bezpečnosti

Primárním účelem tohoto orgánu OSN je dodržování mezinárodního míru a bezpečnosti na základě Charty OSN. Má patnáct členů (deset stálých a pět nestálých), z čehož každý má jeden hlas. Rada bezpečnosti rozhoduje o tom, zda existuje situace, kde by mohl být ohrožen mír nebo propukala agrese. Vyzývá zapojené strany, aby se spor snažily vyřešit mírovými prostředky, doporučuje způsoby a podmínky při řešení problémů. Rada bezpečnosti také jako jediná disponuje pravomocí uvalení sankcí či povolení použití síly, pokud to je nutné k udržení či obnovení mezinárodního míru a bezpečnosti (UN Security Council). Z tohoto vyplývá, že hlavní aktéři této mise, jsou zároveň hlavní rozhodující silou RB OSN. Ti se ale mohou stát i překážkou v rozhodování. Musí být bráno v potaz, že většina států bude primárně motivována zachovat si své vlastní bezpečí, vliv, moc, strategický význam a cíle. Tím pádem lze předpokládat, že zájem hlavních aktérů zapojit se do genocidy ve Rwandě nebyl založen na potřebě humanitární pomoci či morálních zásadách, ale na možnosti docílit prospěchu pro ně samotné.

Podle Úmluvy o prevenci a trestní zločinu genocida se členské státy zavazují k prevenci a trestání tohoto zločinu, včetně přijetí příslušných právních předpisů a potrestání pachatelů, ať už se jedná o vládcy, veřejné činitele či soukromé osoby. Dále úmluva zajišťuje povinnost uvalení efektivních sankcí a souzení osob obviněných ze zločinu genocida (UN Genocide Convention). Rada bezpečnosti funguje na základě výše zmíněné Charty OSN. Pro tuto práci je podstatná kapitola VI a kapitola VII. Kapitola VI definuje, že strany OSN v každém sporu, který by mohl narušit mezinárodní mír, nejprve musí usilovat o řešení sporu mírovou cestou. Je zde povoleno užití pouze pokojných prostředků řešení sporu, jako je například vyjednávání, zprostředkování dohody nebo požádání stran o mírové řešení sporů. Kapitola VII definuje pravomoci při ohrožení či porušení míru a činech útočných, kde je možné užití prostředků

nutných k nastolení míru, což znamená že tato pravomoc umožňuje použití ozbrojené síly, uvalení ekonomických sankcí, zbrojního embarga či jiného finančního či diplomatického omezení. Vše do okamžiku kdy nebude obnoven mír (Charta OSN, 2019, s. 23-29).

Jedním z často skloňovaných problémů bylo, že Rwanda samotná byla pod vládou Habyarimana nestálým členem Rady Bezpečnosti od ledna 1994. Tato skutečnost znamenala, že jedna ze stran Arušských dohod měla přístup k jednání RB OSN, a tím měla možnost ovlivňovat rozhodnutí k jejich prospěchu. Po skončení genocidy vyšlo na povrch, že účast Rwandy na jednáních RB OSN mělo negativní dopad, jelikož přítomnost Rwandy omezovala kvalitu a povahu informací, které Sekretariát považoval za možné poskytnout RB OSN (Security Council, 1999, s. 50).

2.2.,,Syndrom Somálska“

„Syndrom Somálska“ je v literatuře, která se zabývá selháním ve Rwandě často skloňován jako stěžejní faktor. Právě potvrzení či vyvrácení této hypotézy bude náplní této kapitoly. Zkušenost, která údajně ovlivnila nejen zahraniční politiku Spojených států, ale i celého OSN, byla neúspěšná operace UNISOM II. Ta měla být původně hladce probíhající misí, která ale nenaplnila očekávání. Došlo k usmrcení asi tisíce Somálců a osmnácti amerických vojáků. Výsledek této mise se stal potupou pro USA a poskytl precedens pro způsob chování USA v budoucích misích (Security Council, 1999, s. 61).

Situace v Somálsku a ve Rwandě vykazovala podobné znaky, což vedlo k přesvědčení, že by mohlo dojít ke stejnému výsledku. Darren C. Brunk ve svém díle uvádí, že oba státy byly vnímány jako „zhroucené státy“¹. Jedná se o státy, které jsou sužovány sérií politických katastrof, jako bylo násilí, občanská válka, či vykazování znaků genocidy. Rozdílem mezi těmito dvěma státy byla organizace násilí. V případě Somálska vznikl problém s násilím kvůli absenci státu, v případě Rwandy se bavíme o násilí, které bylo organizováno státem samotným (Brunk, 2008, s. 301-303). Brunk ve svém díle také přichází se třemi kritérii, které nejvíce ovlivnila politická rozhodnutí ve vztahu ke Rwandě a byly přímo ovlivněny Somálskem.

---

¹ Jako „Zhroucený stát“ je označován stát, jehož ústřední vláda je natolik slabá nebo neefektivní, že její faktická moc je na většině státního území velmi malá nebo žádná, právní systém nefunguje správně (Cambridge dictionary)

Prvním kritériem je načasování. Oba konflikty se odehrály pouze pár měsíců od sebe, což znamenalo, že negativní africká zkušenost byla příliš čerstvá. Za druhé, rozhodování politiků USA bylo ve značné míře ovlivněno veřejným míněním. Americká společnost si v sobě stále nesla zážitky z televizních reportáží a jiných médií ze Somálska, a proto byla silně proti další americké intervenci. Politici si toho byli vědomi, a tak ve snaze o udržení si svých politických postavení či šance na znovuzvolení se rozhodli jít cestou, která by co nejméně popudila jejich voliče. Jako poslední kritérium jsou považovány „povrchové podobnosti Rwandy se Somálskem“. Autor do této kategorie zařazuje nejen výše zmíněný problém „zhrouteného státu“, ale i hromadné násilí a spory mezi kmeny (Brunk, 2008, s. 304). Ačkoliv USA disponovala poměrně silnou armádou, na situaci v Somálsku byla slabá a nemohla zajistit stabilní vládu a redukovat násilí, což vedlo k pochybnostem o schopnosti armády dosahovat politických cílů. Tato situace vedla ke kritice zapojení se do situace v Somálsku a celkovému snížení podpory k budoucím misím ze strany celého mezinárodního společenství. Nejen pro USA, ale i pro veškeré silné aktéry OSN se stalo složitější ospravedlnovat si vojenské intervence v jiných zemích.

Hypotéza, že „syndrom Somálska“ byl faktorem selhání mise UNAMIR má ale také své odpůrce. Někteří vědci tvrdí, že tato hypotéza zjednodušuje velmi komplexní problematiku propuknutí genocidy a nebere v potaz mnoho jiných, stejně tak závažných faktorů, které k selhání mohly vést. Hlavním argumentem proti této hypotéze je, že situace v Somálsku byla fundamentálně jiná než situace ve Rwandě a to ve smyslu dynamiky, příčiny a kontextu (Kaufmann, 2002, s. 144). Mise v Somálsku byla především zaměřena na prosazení mírových dohod mezi válčícími frakcemi, zatímco ve Rwandě šlo o snahu o zastavení již probíhající genocidy. Hlavním faktorem je nedostatek politické vůle všech aktérů mise a strukturální problémy OSN, nikoliv strach z opakování Somálska. Například jednání Francie, jakožto dlouholetého podporovatele Hutů ve Rwandě a jejich vlády mohlo být mnohem větším faktorem v neúspěchu, než neschopnost OSN efektivně intervenovat. Proti také hovoří fakt, že skepticismus k vojenským intervencím USA nevydržel příliš dlouho, vezmeme-li v potaz zapojení USA například na Blízkém Východě v následujících letech. Situace spíše poukazuje na důležitost strategické významnosti pro aktéra, aby měl vůli zasáhnout (Heinze, 2007, s. 359-381). Důvody k intervenci tedy nejsou determinovány strachem z neúspěchu, ale spíše politickým a kulturním kontextem, stejně jako vojenskými prostředky a strategie možnými

použít v dané situaci. Nedostatek strategického zájmu v kombinaci se špatným vyložením si situace vedlo k nezájmu situaci řešit (Weiss, 1995, s.173-179-185).

Shrneme-li tuto kapitolu, tak zjistíme, že ačkoliv „syndrom Somálska“ mohl hrát roli ve formování pojetí světa na situaci ve Rwandě, nelze jej považovat za hlavní faktor selhání OSN. Můžeme tvrdit, že Somálsko přispělo k neochotě světa zasahovat do složité politické, sociální a ekonomické situace ve Rwandě, ale bylo pouze jedním z mnoha faktorů. „Syndrom Somálska“ je v kontextu Rwandy využíván jako vysvětlení proč mezinárodní společenství váhalo nad zapojením se do intervence, ale nemůže být považováno jako důvod selhání mise UNAMIR.

2.3. Osobní zájmy a obchodní styky hlavních aktérů

2.3.1. Vztah USA ke Rwandě

Dle díla Brunka OSN zrcadlila rozhodnutí Spojených států do svých Sekretariát na základě tvrzení USA hlásil Radě Bezpečnosti, že situace ve Rwandě se jeví pouze jako občanská válka, konflikt mezi místními kmeny a selhání státu. Po stažení vojenských jednotek Belgie z Rwandy (viz kapitola níže) byli američtí diplomaté přesvědčeni, že nejlepším možným řešením situace pro USA bude kompletní stažení jednotek ze Rwandy i přes původní zájem na vzniku mise UNAMIR. Změna v postavení celého OSN k situaci přichází až 28. dubna, kdy nestáli členové Rady Bezpečnosti, mezi které v té době patřila i Česká republika, společně s expertem z HRW přichází s prohlášením, že situace ve Rwandě není „pouze“ občanskou válkou, ale že situaci již lze považovat za genocidu. Snaha Spojených států o zabránění užívání termínu genocida ve Rwandě je dalším z ukazatelů, jak velmi skeptičtí k celé situaci kvůli Somálsku byli. I přes neochotu RB, především kvůli Spojeným státům, začala být situace brána vážněji a termín genocida užíván. Posun v situaci se měl uskutečnit s misí pod francouzským velením s názvem operace Tyrkysová (viz kapitola Francie) (Brunk, 2008. s. 312).

Dalším faktorem, proč zahraniční politika USA podceňovala a nedávala takovou váhu situaci ve Rwandě bylo jejich humanitární zapojení jinde. Konkrétně v Bosně či na Haiti (Brunk, 2008, s. 312). Pasivní jednání Spojených států můžeme vysvětlit i opatřeními, které byly přijaty ještě před samotným zahájením mise UNAMIR. Údajně pro zahraniční politiku USA bylo selhání v Somálsku natolik bolestivé, že se administrativa prezidenta Clintona

rozhodla přijmout přísné limity kdy a za jakých podmínek se v budoucnosti budou zapojovat do mírových intervencí, tak aby se „stín Somálska“ nerozšířil i na jiné události. V květnu roku 1994 je tedy vydán tzv. Presidential decision Directive (PDD) 25. Toto prohlášení velmi přísně omezovalo působení Spojených států v mírových misích OSN. Podmínkou pro zapojení USA do operace zahrnovalo: jasný národní zájem v oblasti, schválení kongresem, dostupnost finančních fondů, určené datum stažení vojsk z oblasti a dohodnutou strukturu vedení a řízení. Graybill to ve svém díle shrnuje tvrzením že: „*Pokud by nebyla žádná mírová operace, nebyla by nutná podpora Spojených států. Pokud by probíhal jakýkoliv typ mírové operace, vždycky existuje risk, že americké letectvo, vybavení nebo vojáci do toho budou zataženi.*“ Opatření bylo vytvořeno, aby chránilo Spojené Státy před „beznadějnými“ mírovými misemi a měli v rukou nějaký legitimní důvod, proč se do konfliktu nezapojovat. Záměrná ignorance a neochota označit situaci správným jménem mělo tedy své odůvodnění (Graybill, 2002, s. 88-91). Podle Barnetta USA i přes vážnost situace ve Rwandě nebrala tuto humanitární krizi jako riziko pro mezinárodní mír a bezpečnost, tím pádem nebylo nutné ji aktivně řešit. Vedení Spojených států si bylo velmi dobře vědomo, že podle ochoty USA intervenovat v této oblasti bude reagovat celé mezinárodní společenství, tedy pokud oni nevyšlou jednotky do země, jiní to také neprovedou (Barnett, 2002, s. 2). Emily Willard se ohrazuje vůči tvrzení, že PDD 25 vešlo platnost na základě „syndromu Somálska“, kterým mnozí ospravedlňují pasivní postoj USA. Dle jejích zdrojů byla tato direktiva v jednání již před vypuknutím somálské krize. Selhání v Somálsku a následné rozhodnutí se co nejméně zapojovat do Rwandy bylo pouhým využitím situace a vyvrací tedy spojitost mezi „syndromem Somálska“ a selháním mise UNAMIR (Willard, 2018, s. 148-149).

Morální jednání je často zmiňováno při analýze chování OSN vůči Rwandě. OSN až do poslední možné chvíle usilovalo o to, aby do situace nemuselo zasahovat hlavně z důvodu zachování dobré reputace. Selhání mise UNISOM vedlo k pochybnostem o síle USA a s tím o celé OSN, a proto strach z další kritiky či při nejhorším z další nezvládnuté mírové mise byla nemyslitelná. Toto jednání vedlo k nejhoršímu možnému řešení, tedy nedělat nic. Z celé situace vyplývá, že záchrana dobré pověsti OSN byla důležitější než záchrana mnoha životů nevinných obyvatel Rwandy (Graybill, 2002, s.95). Toto jednání může být odůvodněno také domácími problémy USA. Šlo o nejednotnou pozici Rady národní bezpečnosti a ministerstva zahraničí o zapojení USA do UNAMIRu. Zahraniční politika usilovala o snižování jejich zapojení v humanitárních misích. Tenze mezi jednotlivými státními orgány USA vedla k rozhodnutí,

které ovlivnilo chování celé organizace UNAMIRu a ostatních aktérů, což vedlo k podfinancování mise a následnému selhání celého mezinárodního společenství zastavit násilí (Willard, 2018, s. 153).

Jednání Spojených států lze shrnout jako snaha o zachování si postavení velmoci, bez toho, aniž by jejich moc utrpěla další ránu. Američané nikdy nebrali hrozbu Rwandy vážně, ani že by tato malá země mohla mít nějaký výraznější vliv na mezinárodní společenství. Prezident Clinton vždy demonstroval, jak silnou mezinárodní politikou a vlivem ve světě Spojené státy disponují, avšak jako člen RB OSN z toho vychází jako aktér, který šel proti zásadám OSN. Vláda Spojených států dlouho odmítala užívání termínu genocida, protože doufala, že potom nátlak veřejného mínění a mezinárodního společenství na jejich jednání nebude tak velký a oni se nebudou muset v tomto konfliktu angažovat. Mezi faktory, proč USA jednala tímto způsobem se řadí i finanční náročnost. V době genocidy ve Rwandě a činnosti UNAMIRu ve světě probíhalo velké množství mírových misí a u většiny z nich Spojené státy výrazně figurovaly a byly finančně zodpovědní.

2.3.2. Osobní zájmy Francie

Dle názoru mnohých nejkontroverznější aktér v kontextu genocidy ve Rwandě. Politika Francie ve Rwandě je historicky založena na podpoře frankofonie země a na ekonomické dominanci. Rwandská vláda označila Francii jako klíčového aktéra genocidy. Podle nich se Francie aktivně účastnila dezinformační kampaně, která ovlivnila celé mezinárodní společenství, což mělo značně ovlivnit průběh konfliktu ve Rwandě. Také operace Tyrkysová, kterou níže proberu detailněji, je jedním z nejkontroverznějších zásahů do operace od člena OSN během celé mise. Třetím argumentem, proč se Francie stala klíčovým aktérem je její ekonomická provázanost, která vedla k tomu, že Francie byla hlavním importérem vojenského vybavení v období krize do země (Adelman, 2009, s. 6).

Poté, co se koloniální Belgie stáhla ze Rwandy se příležitosti ujímá Francie s nabídkou ekonomické a vojenské spolupráce. Vojenské společenství těchto dvou zemí se datuje již k 70. letem 20. století, kdy byla mezi rwandským prezidentem Haybarimanem a tehdejším francouzským prezidentem d'Estaingem podepsána vojenská spolupráce a dohoda o trénování

vojáků. Provázanost těchto dvou států pokračovala i v 90. letech, kdy Rwandu začal sužovat autokratický režim a etnické problémy. V době vlády prezidenta Mitteranda se vztahy se Rwandou ještě více prohloubily, a tak Francie získává slovo při formování rwandské ekonomiky, ale i sociální moc a roli ve formování politických mocenských struktur (Cameron, 2015, s. 100-101). Po začátku nenávislné kampaně Hutu si byla Francie jistá, že Rwandská vláda dokáže RLA bez problémů zpacifikovat. Když konflikt nadále neustával, rozhodla se Francie podporovat sílu vlády poskytnutím vojenských prostředků, především zbraní, a tím si upevnit důležité postavení ve Rwandě. Postupem času avšak došlo ke zjištění, že RLA má větší sílu než bylo předpokládáno a má potenciál vládu porazit. Od tohoto okamžiku Francie zesiluje podporu rwandské vládě a vysílá své jednotky na jejich území. Toto se odehrávalo v období, kdy se jednalo o mírových dohodách z Aruši. Po jejich podepsání se francouzské jednotky začali postupně stahovat v domnění, že se situace uklidňuje. Francie je často kritizována nejen kvůli tomu, že se neujala dominantnější a vedoucí role v mírových jednáních, ale také proto, že znatelně procesům nevěřila. Jednání Francie by se dalo shrnout jako nedostatek vůle a zájmu situaci řešit a zapojit do toho, aby mírové dohody byly dodržovány před tím, než došlo k vážnějším problémům. Francie se stala pasivním podporovatelem situace místo vyvíjení tlaku na vládu, kterou beze sporu měla šanci značně ovlivnit. V momentě, kdy hrozba zhoršení situace ve Rwandě začala být reálná se Francie sice začala zapojovat, ale pouze proto, aby si zachovala vlastní čest spíše než proto, aby ochraňovala ty, na kterých byly zločiny proti lidskosti páčány (Adelman, 2009, s. 9-12).

Pár hodin po smrti prezidenta Habyarimana, francouzská vláda přichází s operací Amaryllis. Jednalo se o misi, jejímž úkolem byla evakuace Evropanů z území Rwandy. Následně se ukázalo, že v rámci této mise byli evakuováni nejen Evropané, ale i příznivci genocidy, kteří následně byli obviněni a souzeni ze zločinů proti lidskosti, avšak pod ochranou Francie. Dodávky zbraní do Rwandy skrze francouzské prostředky pokračovaly i po skončení operace Amaryllis. Právě propojení těchto dvou ekonomik je řazen mezi jeden z nejdůležitějších faktorů, který stojí za selháním mise. Francie pokračovala v dodávkách vojenského materiálu do Rwandy i přes embargo, které bylo uvaleno OSN v květnu 1994 (Cameron, 2015, s. 100-105).

Operace Tyrkysová

Rada bezpečnosti OSN povolila Francii vést dvě unilaterální humanitární intervence ve Rwandě dokud mise UNAMIRu II nevejde v platnost. Operace měla údajně podle Francie dva hlavní cíle. První byl humanitární, což znamenalo zastavit genocidu a ochránit civilisty. Druhý cíl byl politický, jelikož Francie byla politicky provázána se Rwandou, jak již bylo zmíněno výše, ale také je k tomu zavazovalo členství v OSN, jejímž cílem bylo v ideálním případě mírové řešení konfliktu (Adelman, 2009, s. 12). Francie nabízí RB OSN, že do Rwandy pod záštitou OSN pošle své jednotky. Tímto dnem je zahájena operace Tyrkysová. Během čtyř dnů se tisíce francouzských vojáků začalo stavět podél rwandské hranice se Zairem. Právě tento moment Jones popisuje jako ukázkový případ intervence, když existuje politická vůle. Přesně jeden měsíc po zahájení operace jednotky získaly nadvládu nad hlavním městem Rwandy a den poté s povolením OSN ustanovují tzv. „bezpečné zóny“ (Jones, 2006, s. 244). Právě načasování mise lze brát jako kontroverzní osobní zájem Francie. Mise, jak bylo zmíněno výše, měla dostatečnou sílu pro zastavení násilí, avšak nabídka k jejímu provedení přišla až když se genocida blížila ke konci. Lze tvrdit, že pokud by Francie byla ochotna vyslat misi dříve, měla šanci při nejmenším zmírnit selhání celého OSN. Francie misi sama financovala. Tato operace byla vedena podle článku VII Charty OSN, která dovoľovala užití všech nezbytných zdrojů, včetně použití síly“. Právě možnost jednání na základě článku VII je mnohdy zmiňované jako problém celé mise UNAMIR, jelikož do této chvíle, i přes mnoho žádosti generála Dallaira bylo možné intervenovat jen podle článku VI. Dallaire se snažil nesouhlasit se započítím další souběžně probíhající mise s rozdílným mandátem a pravomocí intervenovat, ale nebyl Sekretariátem vyslyšen (Cameron, 2015, s.105).

Dalším kontroverzním bodem při analýze této mise je, že ačkoliv operace prokazatelně pomohla zachránit na tisíce životů, nebyla to hlavní motivace Francie. Intervence vypadala jako podpora země, se kterou měla dlouhodobé vztahy, avšak mnozí cítili prostranní úmysly. Francouzské jednotky nejen že pomohli evakuaci cca dvěma milionům Hutů z nebezpečné oblasti do Zairu, ale pomocná ruka byla podána i lidem, kteří by mohli být považováni za válečné zločince (Jones, 2006, s. 244). Toto jednání nás přivádí k otázce, jaký byl pravý záměr Francie, jelikož z analýzy vyplývá, že Francie se snažila hrát roli „hrdiny“, který bude spojován se záchranou Rwandy, ale zároveň se snaží zachovat si dobré vztahy s rwandskou vládou. Také velmi rychlé nasazení a „náhlá“ dostupnost mezinárodních jednotek v operaci Tyrkysová, po

tom co se je oddělení pro mírové operace měsíce snažilo sehnat dokazuje, jak velkou sílu a snahu je možné vyvinout, pokud existuje politická vůle situaci řešit (Security Council, 1999, s. 49). Cameron tvrdí, že její kritika je podle něj více než oprávněná, jelikož dostatečně nenaplnila očekávání úspěšné humanitární mise. V realitě Francii nešlo až tak o naplnění cílů, jako o zabránění vítězství RLF, tak, aby zůstala věrohodná a spolehlivá v očích ostatních afrických spojenců (Cameron, 2015, s. 111).

Další zapojení Francie ve Rwandě

Faktorem pro zachování si vlivu ve Rwandě pro Francii znamenal přístup k oblasti Velkých afrických jezer, o které nechtěla přijít kvůli „anglofonním“ vlivům (Cameron, 2015, s. 111). Podle Lachicy jednání Francouzů ve Rwandě bylo pouhou strategií na zachování si výhradní pozici ve frankofonní Africe, nejen kulturně, ale i ekonomicky. Pro Francouze byla Rwanda důležitým spojencem jako odbytiště francouzských produktů, investic a zdrojem nerostných surovin a minerálů pro jejich průmysl. Jejich chování bylo ovládáno strachem, jelikož Francie měla podezření, že RLA začíná mít pro-americké tendence, což šlo proti záměrům Francie. Lachica jednání shrnuje jako: *“Rozhodnutí intervenovat ve Rwandě mohlo ukázat Francii jako soucitný stát, ale místo toho humanitární mise byla pouhou záminkou pro kamufláž jejich strategických zájmů“* (Lachica, 2021, s. 112-113).

V roce 2008 bylo vydáno prohlášení Rwandské vlády o informaci, že Francouzská vláda během genocidy společně s francouzskými jednotkami poskytovali logistickou podporu Hutské vládě v Kigali v roce 1994. Francouzští vojáci byli také nařčeni ze znásilňování žen z kmene Tutsi, participace na politických atentátech a dopomoci při útěku genocidních zločinců ze země (Cameron, 2015, s. 112). V roce 2017 New York Times přichází s článkem, kde označují Francii za zemi, která celou situaci ve Rwandě jen komplikovala. Podíváme-li se na jejich vztah blíže, tak zjistíme, že ačkoliv Francie byla u dohod z Aruši, stejně jako členem UNAMIRU, z čehož by tedy vyplývalo, že by měli pomáhat v boji s genocidou, není tomu úplně tak. Ze zpráv vydaných Rwandskou vládou později vyplývá, že francouzské vojenské jednotky trénovali rwandské protivníky, zásobovali je zbraněmi, i když bylo uvaleno zbrojí embargo a dodávání kryly pod misí OSN (NY Times, 2017). Podle určitých zdrojů byl tehdejší prezident François Mitterand přítelem vůdce RLA. Napjaté vztahy mezi Francií a Rwandou zůstali až do roku 2009, kdy byli sice omezeně, ale obnoveny diplomatické vztahy (Moore, 2017, s. 1-2). Francie čelí kritice za jejich roli v genocidě i mnoho let po jejím skončení. V roce 2021 New

York Times přichází s článkem, kde komentují roli Francie ve Rwandě jako „oslepenou strachem ze ztráty vlivu“ a zodpovědnou za její začátek a nedozírné následky. Argumentem pro toto tvrzení je spolupráce Francie se rwandskou vládou i přes plánování genocidy a vědomí, že tehdejší režim je rasistický, zkorumpovaný a násilný. Hlavní vinu měl nést prezident Mitterand, který byl obviněn z politiky vedoucí k selhání (NY Times, 2021). Proti francouzským vojskům byl veden soudní proces, který měl dokázat jejich „zásluhu“ na selhání. Údajně mělo jít o obvinění ze spolupachatelství na zločinech proti lidskosti a neprovedení akce k jejich zastavení. Uváděn byl příklad situace z oblasti Biserro, kde bylo zavražděno asi 50 000 osob po tom, co Francouzi přenechali území Hutům. Tento soud byl komentován v reakci právě na článek publikovaný v New York Times výše. Obvinění bylo postaveno na základě svědectví přeživších masakru, kteří uvedli, že jednání Francouzů bylo strategickým plánem k udržení vládnoucího režimu v zemi a také jako vytvoření „narázníkové zóny“ před anglofonními rebely (NY Times, 2021). Francouzská historická komise uvedla, že situace z Bissera, které mělo být bezpečnou zónou nebyla selháním vojáků na území, ale spíše strategickým činem pro udržení jejich sféry vlivu. (Africa News, 2021)

Jednání Francie lze shrnout následujícími body. Ačkoliv je role Francie ve Rwandě stejně jako všechno ostatní komplexní problematikou, je také nejkontroverznější ze všech. Francie kromě historického a kulturního propojení udržovala vztahy s vládou Rwandy a jejich prezidentem. Do jejich spolupráce patřilo i trénování členů Interhamwe, kteří jsou za genocidu zodpovědní. Existují důkazy o zneužití mírových operací, které probíhali pod hlavním vedením Francie k jejich vlastnímu zisku. Příkladem může být například operace Tyrkysová, kterou Francouzi využili jako záminku pro import zbraní, které následně sloužili v prospěch zločinců nebo nápomoc útěku osob spojených s organizací genocidy ze země společně s nevinnými civilisty. Role této země je do dnešního dne obviňována ze spolupráce na genocidě, stejně jako existují předpoklady, že právě ona měla reálnou šanci genocidu zastavit. Ačkoliv Francie uznává, že ve Rwandě se dopustila „vážných pochybení v úsudku“ jakékoliv další obvinění nadále popírá. Jistotou je, že Francie hrála jednu z nejzásadnějších rolí v kontextu Rwandy a její zájmy na zapojení a v řešení konfliktu byly motivovány vlastním dobrem.

2.3.3. Osobní zájmy Belgie ve Rwandě

Belgie hraje v otázce Rwandy důležitou roli kvůli její koloniální minulosti a s tím související hluboké politické provázanosti i po dekolonizaci země. Nelze popřít, že Belgie je jedna ze zemí, která má podíl na selhání mise UNAMIR. Podle Adama Jonese byly pod belgickou nadvládou Tutsiové a Hutové indoktrinováni hamitskou hypotézou, kdy postupně zaváděný „kastovní systém“ byl postupně přetransformován do rasové odlišnosti, která se proměnila v etnickou identitu a podporoval vztek a odpor Hutů vůči Tutsiům (Jones, 235).

Belgie převzala koloniální moc nad Rwandou po Německu v období po první světové válce. Během jejich koloniální nadvlády postupně získávali Hutové čím dál větší moc v zemi, a to s dopomocí právě Belgičanů, kteří od celé situace vyžadovali především ekonomický profit. Právě takové rozdělení společnosti, za které Belgie nese část viny, je důležitým faktorem, proč vůbec celý konflikt ve Rwandě vzniknul. Podle Adama Jonese Evropané ve Rwandě napomáhali k privilegovanému postavení Tutsiů především kvůli jejich nejbližší vzhledové podobnosti k nim samotným, z čehož vznikla domněnka, že budou také nejschopnější ve vedení země (Jones, 2006, 232-236). Je faktem, že Rwandská historie a její vývoj je úzce spjat s rolí Belgie na jejich území. Po druhé světové válce dospěli belgické úřady k dramatickému obratu v přístupu ke Rwandě. Světem se začala nést vlna osvobozeneckých hnutí a Tutsiové, kteří byli na hlavních vedoucích postech ve Rwandě začali podnikat protikoloniální iniciativy. Belgičané cítili hrozbu a začali obracet svůj zájem k méně vzdělané rolnicky založené majoritě Hutů. Tento krok však odpor Tutsiů k Hutům jen prohluboval a odstartoval několik případů genocidního chování a uprchlickou vlnu především do Tanzánie a Ugandy, kde uprchlíci vytvořili ozbrojené hnutí a započali útoky na Rwandu (Jones, 2015, s. 236).

Dostáváme se na začátek 90. let 20. století, kdy Belgie nadále uvažovala vztahy se Rwandou. O tomto svědčí i rozhodnutí Belgické vlády o poskytnutí půjčky asi čtyřiceti milionů dolarů, jelikož země se čím dál tím hlouběji propadala do ekonomické krize. kdy Rwandská lidová fronta nabírá na síle a začínají se šířit informace, že je frontou plánován nějaký útok. Belgie byla jako jedna z prvních zemí, co se aktivně zapojila do konfliktu ve Rwandě. Ministr zahraničí Léo Delcroix poslal do hlavního města Kigali na podzim roku 1993 prvních asi pět stovek vojáků, kteří měli vytvořit základ UNAMIRu, avšak v té době nebylo předpokládáno, že se situace vyhroť do stádia, kdy bude řeč o genocidě (Adelman, 2009, s. 2-5). Z tohoto důvodu vojáci byli nejen že nedostatečně připraveni, ale také špatně vybaveni. Dle

francouzského deníku Les Monde diplomatique, Belgie byla první zemí, která požádala OSN o rozšíření jejich mandátu, tedy o povolení intervenovat v oblasti (Les Monde diplomatique, 2021). První vážnější problém Belgie s misí UNAMIR vzniká v momentě, kdy bylo zavražděno deset příslušníků jejich vojska. Veřejnost se začíná postupně dozvídat, jak špatně informovaná o reálné situaci byla a v reakci na to začal být kladen silný důraz na stažení belgických jednotek. Důvodem pro stažení byl také fakt, že Belgie byla jediným státem, který pod záštitou UNAMIRU vyslal nějaké významné množství vojáků. Dalším argumentem Belgie pro stažení bylo nezajištění dostatečného množství personálu a vojenského vybavení, především vrtulníků a transportérů. Belgie, i když z počátku byla jedním z hlavních podporovatelů diplomatických jednání ve Rwandě a dohod změnila pohled na situaci. Stává se zastáncem úplného stažení UNAMIRU z oblasti, včetně stažení veškerých zbraní a vybavení (Adelman, 2009, s. 4-5). O tomto rozhodnutí byl záhy informován generální tajemník OSN Ghálí. Ten kromě oznámení belgickém odchodu ze Rwandy dostal doporučení, aby stejné rozhodnutí učinilo celé OSN (Le monde diplomatique, 2021). Existují informace, že mnoho belgických vojáků s tímto řešením nesouhlasilo a dál chtěli pomáhat na území Rwandy, a to i za podmínek, že by nadále nebyli pod záštitou OSN (Adelman, 2009, s. 5)

Pokud se na postavení Belgie podíváme z ekonomického pohledu, tak zjistíme, že stejně jako výše zmíněné země nebyla ochotna vynaložit příliš velké finanční prostředky na UNAMIR. Původním plánem Belgičanů bylo poslat do Rwandy 800 vojáků, avšak právě finanční náročnost je donutila poslat pouze půlku. Zbylí vojáci byli doplněni z jiných států, u kterých bylo problémem, že nebyli tak kvalitně vybaveni a vycvičeni (Des Forges, 1999, s. 14). Podle Melvern byla Belgická vláda dostatečně informovaná o situaci v zemi díky jejich ambasádě v Kigali. Belgie označila jako nepřijatelné, že jejich vojáci musí přihlížet genocidě jako jediní z hlavních aktérů mise. Jelikož OSN k situaci měla velmi laxní přístup, zažádali alespoň o navýšení počtu mírových jednotek, avšak návrh byl zamítnut USA a Spojeným královstvím z finančních důvodů. USA chtělo pouze symbolickou účast ve Rwandě (Melvern, 2001, s. 104). Podle Willard mnozí označovali stažení belgických vojsk jako obranný mechanismus, ale také jako hlavní faktor selhání mise. Analýza dokumentů podle této autorky poukazuje na fakt, že v postavení Belgie mohly Spojené státy hrát větší roli než je uváděno. Výše zmíněné nejednotné postavení politických činitelů USA k mírové misi zapříčinilo, že přístup Belgie k situaci byl změněn v momentě, kdy si její představitelé začali uvědomovat nezájem USA zapojovat se do situace. Belgie v reakci na tento fakt začala propagovat stažení

voják ze Rwandy a podporovala ostatní v jejím následování. Toto rozhodnutí se USA rozhodlo využít ve svůj prospěch a jako impuls pro další nezasahování do situace (Willard, 2018, s. 154-155).

Jednání Belgie může být shrnuto následovně. Ačkoliv byla jedním z prvních největších podporovatelů mírového řešení situace, nejspíše kvůli jejich koloniální minulosti stála za impulsem ohledně stažení a ukončení mise po zavraždění jejich vojáků a potom, co reakce a podpora mezinárodního společenství nebyla taková, jaká byla očekávána. Podle mnohých toto rozhodnutí bylo pochopitelné. Lze říct, že OSN v čele s generálním tajemníkem do velké míry spoléhala na jednání a schopnost Belgie situaci zvládnout, a proto mise UNAMIR mohla být postavena právě na síle Belgie. Tato domněnka se ukázala být mylnou, jelikož z informací vyplývá, že Belgie chtěla pomoci, ale ne za každou cenu na úkor svých vlastních jednotek a zdrojů a navíc bez podpory ostatních. Právě po tomto jednání mezinárodního společenství se Belgie stala výrazným bojovníkem za ukončení celé mise. Na základě tohoto jednání byla Belgie obviněna, že vražda jejich vojáků byla využita pouze jako záminka pro vlastní zájem ochránit vlastní vojáky ve Rwandě. Kromě toho Belgie čelila obviněním z historické provázanosti, která vedla k neochotě intervenovat. Můžeme tvrdit, že stažení belgických jednotek mohlo mít za následek zhoršení situace a násilí ve Rwandě, jelikož chybějící belgičtí vojáci byly nahrazeni extremistickými jednotkami pod vedením rwandské vlády, a tak disponovali příznivější situací při pokračování ve vyvraždění.

2.3. Poskytování informací v rámci OSN

Dalším často skloňovaným faktorem při analýze selhání OSN ve Rwandě byl údajný nedostatek či špatná kvalita informací. Před vypuknutím samotné genocidy bylo zaznamenáno několik varovných signálů, kterým mohly být varováním před hrozbou. Faktem ale může být, že hlavní aktéři mise UNAMIR situaci dostatečně nezpracovali a nepochopili ji. V následujícím textu je poukázáno také na záměrné omezování či zkreslování informací.

V rámci OSN je za poskytování relevantních informací zodpovědný Sekretariát OSN. Jeho úkolem je jejich získávání, zpracovávání a předávání. Sekretariát je veden generálním tajemníkem, kterým v té době byl Egyptan Boutros Boutros Gháli. Sesbírané informace jsou zkoumány kanceláří generálního tajemníka a na jejich základě jsou předávány jako podněty k řešení Radě Bezpečnosti OSN. V momentě, kdy se situace ve Rwandě začala přirostovat se ve Rwandě nacházeli dvě důležité osobnosti. První z nich byl generálním tajemníkem dosazený, vysoce postavený úředník, diplomat a bývalý ministr zahraničí Kamerunu – Dr. Jacques-Roger Booh Booh. Druhou důležitou osobností a informátorem ze Rwandy byl kanadský generál a velitel UNAMIRU Roméo Dallaire (Kovanda, 2010|, s. 195).

Příběh o telegramu Roméa Dallaira je skloňován v mnoha dílech, které se zabývají důvody selhání OSN a samotného UNAMIRu. Hlavou oddělení pro mírové operace patřící pod Sekretariát OSN byl v té době Kofi Annan. Právě ten je spolu s dalšími vysoce postavenými úředníky obviňován ze špatného rozhodnutí v situaci spojené s telegramem, který údajně měl Sekretariát 11. ledna obdržet. Telegram obsahoval informace o vážnosti situace ve Rwandě. Informací bylo, že milice kmene Hutu se zásobují zbraněmi a kompletují seznam Tutsiuů, kteří by ve vhodnou dobu měli být odstraněni. Podle informací Kofi Annan a další úředníci zprávy Dallaira nebrali vůbec vážně, i přes jejich naléhavou a alarmující povahu. Boutros Boutros Gháli situaci komentoval tak, že podobně znějící zprávy z oblastí, kde probíhají mírové operace nejsou nijak výjimečné. Podle jeho tvrzení byla zpráva o existenci a znění telegramu předána Radě Bezpečnosti k projednání hned následující den. Toto tvrzení avšak vyvrací ve svém díle Karel Kovanda, který byl zástupcem České republiky jakožto nestálého člena Rady bezpečnosti a naopak situaci argumentuje tvrzením, že si není vědom jakékoliv zmínky o telegramu od Dallaira. Dále v díle zmiňuje fakt, že zprávy z dění ve Rwandě Sekretariátu sice existovaly, avšak často neopustili úzký kruh generálního tajemníka a jeho nejbližších úředníků, což mělo

za následek, že k Radě Bezpečnosti se naléhavé zprávy dostávaly buď v omezeném znění či vůbec (Kovanda, 2010, s. 196).

Hlavním problémem, který je opakovaně zmiňován napříč zdroji je, že informace, které se do Sekretariátu dostávaly od Dallaira a Booh-Booha se neshodovaly. Roger Booh Booh měl tendenci zprávy o vážnosti situace zmírňovat, a zněly mnohem optimističtěji než zprávy Dallaira. Booh Booh také označoval zabíjení, které se odehrálo ještě před začátkem genocidy jako takové, kde nelze dokázat, že by útoky byli etnicky motivované, s čímž Dallaire ale nesouhlasil. Sekretariát tedy měl v rukou dva různé pohledy na věc a došel k rozhodnutí, že Radě bezpečnosti bude předložen dokument s pozitivnější verzí (Des Forges, 1999, s. 121). Dva různé pohledy na věc byli vysvětlovány faktem, že Booh Booh je diplomat narozdíl Dallaira. Také měl vazby na Francii a sympatie k režimu Habyarimana i jeho osobě. Booh Booh se ve svých zprávách na rozdíl od Dallaira nikdy nezmiňoval o „státem organizovaném násilí“ (Des Forges, 1999, s. 429). Jelikož rozdíl mezi těmito dvěma zdroji informací byl znatelný a zprávy Dallaira mnohdy byly mnohem pesimističtější než jejich zvoleného informátora, bylo brán větší zřetel na informátora pod záštitou generálního tajemníka OSN. Generál Dallaire v roce 2004 v rozhovoru s Kovandou situaci komentoval slovy: *Brali mě zaprvé pouze jako vojáka, a za druhé jako muže, který je v Africe poprvé a ničemu nerozumí.*“ (Kovanda, 2010, s. 196-197).

Výše zmínění informátoři nebyli jedinými dokázanými zdroji informací pro Sekretariát. Dle informací zprávy zasílal také vysoce postavený vojenský úředník, který měl informace o plánovaných masakrech, dále rwandský biskup, který tvrdil, že na území Rwandy jsou rozdělovány zbraně mezi civilisty či zprávy od agentů o tajných setkáních se záměrem plánování útoků na Tutsie. Výjimkou nebylo ani veřejné vybízení k útokům, které znělo z místního tisku a rádia. Analytik centrálního agentury inteligence tvrdí, že USA, Belgie i Francie měli dodatečné informace o tom, aby situaci mohli předejít a zároveň věděli, že zločiny páchané na území Rwandy lze definovat jako genocidu (Des Forges, 1999, s. 14). Informace o probíhajících masakrech ve Rwandě poskytovaly i skupiny na ochranu lidských práv. V roce 1993 komise na ochranu lidských práv odhalila, že konvence proti genocidě z roku 1948 je aplikovatelná na Rwandu, jelikož lze dokázat, že masakry jsou důkladně plánovány a jména obětí jsou oznamována v rádiu. Jméno autora této zprávy je Bacre Waly Ndiaye. Muž, který tvrdí, že pokud by s ním RB OSN konzultovala situaci, tak by mohli mít dostatek důkazu o

neschopnosti UNAMIRu efektivně zasáhnout a zároveň by byly předloženy návrhy na zvládnutí situace. Jeho zprávy avšak nebyly nikdy brány v potaz (Melvern, 2001, s. 103-104).

Jako problém ve schopnosti OSN řešit konflikty je označována rozsáhlá byrokracie. Generální tajemník se snažil vyhnout se jakémukoliv konfliktu mezi členskými státy RB. Ačkoliv v reakci na jednání OSN a jejího následného selhání existuje mnoho děl analyzujících chování jednotlivých aktérů, kteří se vzájemně obviňují z toho, kdo má největší podíl na vině, můžeme tvrdit, že v rámci OSN padá největší zodpovědnost a tím pádem největší vina na vedení OSN samotné. Generální tajemník OSN se opakovaně rozhodl dostatečně neinformovat jejich členy o situaci skrze Radu bezpečnosti, což do velké míry mohlo ovlivnit jednání jednotlivých členů a jejich teoretickou ochotu zapojit se do boje proti genocidě. Dalším faktem je že toto rozhodnutí o nepublikování informací mělo za následek to, že obyvatelé jednotlivých zemí a nevládní organizace nemohli vyvíjet tlak na jejich vlády, které by mohli vést k nějaké akceschopnosti a k brání situace vážně. Jak již v této práci bylo zmíněno, tlak veřejnosti a veřejné mínění hraje v politických rozhodnutích ne malou roli (Des Forges, 1999, s. 122). Linda Melvern ve svém díle přichází s tvrzením, že jednou z funkcí Sekretariátu by mělo být navrhování řešení a doporučení pro Radu Bezpečnosti. Podle informací avšak RB OSN žádné rady pro zvládnutí situaci neobdržela. Důvodem měl být buď fakt, že Sekretariát žádné možnosti řešení neměl, co znamenalo, že ani neměli šanci konflikt vyřešit nebo z důvodu toho, že veškeré diskuze týkající se Rwandy byly vedeny jako diskuze o občanské válce. Z čehož tedy vyplývá, že situace nebyla brána dostatečně vážně, jelikož masakry ve Rwandě měly již dlouho velmi daleko od „pouhé“ občanské války a mezikmenového konfliktu. Byla diskutována možnost ustanovení prozatímní vlády ve Rwandě složené z členů kmene. Od nestálých členů přibývalo stížností na nepředložení jakékoliv možnosti řešení. Později byly navrženy čtyři možnosti řešení: posílení jednotek ve Rwandě a rozšíření mandátu, aby mohli jednotky efektivně zasáhnout, což ale bylo zavrženo ze strachu z opakování Somálska. Druhou možností bylo celkové stažení UNAMIRu, ale tady převažoval strach z obrovského tlaku veřejného mínění. Třetí možností bylo ponechání vojáků ve stejném počtu jako doposud, což ale situaci nijak neřešilo. Poslední možností bylo postupné stahování většiny vojáků, tak aby kritika veřejného mínění nebyla byla co nejmenší Tato možnost byla argumentována tím, že žádná země by neměla posílat své vojáky do chaotického prostředí a ještě za podmínek, kdy je samotné OSN nemůže ochránit. Média selhala v informování o tom, že genocida probíhá, a

proto tlak veřejnosti nebyl vůbec velký, což vedlo k mezinárodní nečinnosti (Melvern, 2001, s. 108-110).

Deník The Guardian však přichází s tvrzením, že vysoce postavení úředníci ve Washingtonu pravidelně dostávali zprávy, které měli být dostatečně detailní a pravdivé. Bylo zjištěno, že nejen Clinton, ale i další dostávali informace ohledně situace ve Rwandě skoro každý den. The Guardian také uvádí důkazy, že vláda soukromě užívala pojem genocida ještě před začátkem masového vyvražďování, avšak prvním datem, kdy jej administrativa použila veřejně byl až 25.květen 1994. Důvodem byl již výše zmíněný strach z veřejného mínění a následného tlaku společnosti na to, aby vláda situaci řešila (The Guardian, 2004). Samantha Power podle článku Kaufmanna tvrdí, že informace byly poskytovány a americká inteligence velmi záhy věděla o vážnosti situace, ale byla záměrně vyřazena mimo úvahy. Power toto jednání označuje za záměrné nezkoumání problému, aby se vyhnuli vymyšlením výmluv proč nezasáhnout. Pokud nebude probíhat žádná evaluace situace, nebude dostatek informací o konfliktu. Pokud nebude dostatek informací o konfliktu, tedy nebude určena jeho vážnost, a tak nebude vyžadována nutnost zasáhnout. Power toto jednání také označuje za taktiku blokování informací společně s neužíváním termínu genocidy. (Kaufmann, 2002, s.145).

V roce 2020 byl publikován článek, ve kterém je uvedeno, že zpravodajské a informační činnosti byly prováděny ve Rwandě již před začátkem zapojení OSN v zemi, tudíž existovaly informace obsahující varovné signály. Problémem bylo správné uchopení a zpracování získaných informací. Podle autora mechanismy OSN nebyly efektivní v podněcování národních činitelů a rozhodovacích orgánů OSN k akci. Nedostatek kvalifikovaných mechanismů analyzujících bylo označeno za klíčový problém v misi. Dle autora nejlepším a nejuspěšnějším modelem pro získávání informací disponovala Francie, která informace využila při provedení operace Tyrkysová, ale selhali při identifikaci varovných signálů a odhodlanost RLA zvítězit. Jako další důvod, který podkopával zpravodajskou podporu mise byla již mnohokrát zmiňovaný nedostatek politické vůle. Aktéři mise nezájem o intervenci projevovali buď nečinností v reakci na genocidu či záměrným podceňováním situace se záměrem ochrany vlastních cílů (Strong, 2020, s. 140- 141).

Dostáváme s k otázce, proč postavení k situaci celého OSN je tak totožné s postavením USA. Jak již bylo zmíněno výše veřejné mínění je velkým faktorem v politice Spojených států. Konkrétně je popisován vliv západních médií. Z průzkumu vycházelo, že většina médií

popisovala konflikt jako „Boj mezi dvěma kmeny, který kmen Tutsi vyhrává“, nikoliv jako organizovaný zločin jednoho kmene proti druhému. Dále také z průzkumu vyplynulo, že termín genocida byl ve většině případů vynecháván, zejména ze začátku konfliktu (Brunk, 2008, s. 306). Podle Kaufmanna Spojené Státy hrály rozhodující roli v přesvědčování OSN při omezování mise UMANIR, ačkoliv disponovali kapacitou pro zásah v otázce genocidy. Což bylo potvrzeno nejen v případě Rwandy. Podle průzkumů použitých v tomto článku až 80 % dotázaných bylo pro nějakou formu intervence v zasažených oblastech. Právě tento výsledek můžeme považovat za důvod, proč byl termín genocida záměrně vynecháván, aby nebyl tlak veřejnosti příliš velký. Samantha Power tvrdí, že schopnost prevence USA leží především v organizaci politického systému. Postavení USA bylo natolik silné, že dokud oni nereagovali, zbytek světa neměl potřebu reagovat. Neintervence USA byl podle S. Power politickým kalkulem, kdy spoléhali na to, že situace ve Washingtonu odpoutá pozornost od Rwandy. (Kaufmann 144-146). Francie zase tvrdila, že masové vyvražďování je „běžnou praktikou mezi Afričany, a nemůže být snadno zastaveno. Další diplomaté podporovali myšlenku, že se jedná o problematiku „zhrouteného státu“. Právě v duchu těchto výroků se nesli i informace, které se objevili v mimo afrických médiích, tak aby to vypadalo, že konflikt je především problém Afriky samotné a mimo afričtí činitelé nemají velkou šanci na jeho vyřešení (Des Forges, 1999, s.16).

3. Konec genocidy a zhodnocení úspěšnosti mise

3.1. Ustanovení mezinárodního trestního tribunálu pro Rwandu

Mezinárodní trestní tribunál pro Rwandu (International Criminal Tribunal for Rwanda) byl ustanoven v listopadu roku 1994 rezolucí RB OSN 955, jakožto v historii vůbec první tribunál, který přišel s rozsudkem proti osobám obviněným ze zločinu genocida a první, který se mohl odkazovat na definici genocidy podle Úmluvy o zabránění a trestání zločinu genocida z roku 1948. Rada bezpečnosti OSN založila tento tribunál za účelem odsouzení „osob zodpovědných ze zločinu genocida a osob zodpovědných z jiných vážných porušení mezinárodních lidských práv, který byly spáchány na území Rwandy a jejich sousedících státech mezi 1.lednem 1994 a 31.prosincem 1994 Tento tribunál od roku 1995 obvinil celkem 93 osob z porušení lidských práv, z nichž bylo 62 odsouzeno, 14 zproštěno obvinění, 10 přeměrováno na vnitrostátní jurisdikci k soudnímu řízení, tři uprchlíci přeměrování na MICT, dvě osoby zemřely před vynesením rozsudku a dvě obvinění byly staženy před začátkem soudu. Mezi souzené osoby patřily vysoce postavení vojenští důstojníci, vládní úředníci, politici, podnikatelé, ale i duchovní, vojenské milice a příslušníci nenávistných médií (UN ICTR, 2023). Ačkoliv byl tribunálu připsán velmi štědrý rozpočet v hodnotě 1,8 miliardy amerických dolarů, celý proces probíhal velmi pomalu. Tento soudní proces drží nejedno prvenství. Zajímavostí byl soud Jeana-Paula Akayesu, politika, který byl souzen jako iniciátor genocidy, podle něhož byl započat soudní precedens, kdy znásilnění začalo brát jako akt zločinu genocidy. Poprvé v historii mezinárodního soudnictví bylo vedeno obvinění proti „nenávistným médiím. Konkrétně proti mužům, kteří byli ve vedení rádia RTMLC. Byl souzen za zločin podněcování ke genocidě (Jones, 2006, s. 245).

Mezi často komentované a pro mnohé kontroverzní je i osobnost Paula Kagameho. Ten byl vedoucím RLA, která zničila vládu Habyarimana a jeho Hutu milice a byly za genocidu prokazatelně zodpovědné. Podle mnohých by měl být souzen jakožto iniciátor atentátu na letadlo, ve kterém právě Habyaryman zemřel. Podle agentury Reuters existují důkazy o tom, že nehoda byla iniciovaná právě osobami blízce napojené na Kagameho, avšak problémem je, že Paul Kagame ve svém úřadu prezidenta čerpá prezidentskou imunitu a francouzské soudy, které se případem zabývají ho nemůžou odsoudit. Proti tomuto tvrzení se však ohrazoval rwandský ministr zahraničí Charles Murigande, který tvrdí, že Francie pouze snaží odvrátit pozornost od

jejich podílu na tragédii a hledá jiného viníka než jsou oni samotní (Reuters, 2007). Rwanda samotná obvinila okolo 120 000 osob ve spojení s pácháním genocidy, kteří byli posláni do vězení, avšak v roce 2003 bylo uznáno, že tamní soudní systém nemá šanci vypořádat se s tak velkým množstvím obviněným, a proto bylo 20 000 původně obviněných propuštěných na svobodu a mnoha dalším byl trest zkrácen za podmínky, že se k činu přiznají. Zajímavou a zároveň kontroverzní událostí v tradičním rwandském soudnictví se staly tzv. *gacaca* tribunály, neboli „tribunály na trávě“. Zjednodušeně se jednalo o tradiční komunitní soudní systém, kdy se setkali přeživší oběti genocidy se zločinci, kteří genocidu páchali za účelem toho, aby se souzení přiznali a hledali odpuštění a osoby je soudící měli možnost dozvědět se pravdu o smrti jejich blízkých (Jones, 2006, s. 245-246, 370-371).

Mezinárodní soudní tribunál pro Rwandu, společně s tribunálem pro bývalou Jugoslávii jsou velmi důležité v zakládání precedentu v mezinárodním soudnictví. Adam Jones tvrdí, že tyto tribunály dohromady přispěly k právním výkladům zákonů o genocidě a jejich užití v praxi více, než všechny ostatní autority za minimálně 45 let. Příkladem těchto precedentů je výklad mezinárodních lidských práv, kdy občanská válka může být prostředkem nebo znakem genocidy či jiného zločinu proti lidskosti. ICTR také pomohl ke definici a zařazení do konvence o genocidě u těžko uchopitelných skupin, jakožto národních, etnických, rasových a náboženských (Jones, 2006, s. 367). Do konvencí o genocidě byl na základě ICTR přidány „fyzické a psychické týrání, nelidské zacházení, perzekuce, akt znásilnění a zmrzačení (Jones, 2015, s. 13).

Tribunál pro Rwandu byl oficiálně uzavřen ke konci roku 2015, poté co byl oficiálně uzavřen jeho mandát. V roce 2017 byl zřízen Mechanismus pro mezinárodní trestní tribunály (MICT) pod záštitou OSN. Tento orgán převzal zbývající funkce a odpovědnost tribunálu se záměrem sledování, zatčení a stíhání zbylých obžalovaných ICTR. Z 93 uvedených osob jsou aktuálně čtyři na svobodě, ale Rwanda je požádána o vydání těchto viníků, aby bylo dosaženo spravedlnosti. V roce 2021 byl zvolen nový prokurátor pro případy související s genocidou a zároveň bylo oznámeno, že MICT je rozhodnuto pokračovat ve vyšetřování, dokud nebudou všichni vinni postaveni před soud. Poslední zprávy o snaze dosažení spravedlnosti jsou z března 2023, kdy byl obviněn zakladatel rádia RTLM Félicien Kabuga, který byl důležitým viníkem v šíření nenávistné propagandy (IRMCT, 2023).

3.2 Reakce a odpověď OSN na genocidu

Pět let po oficiálním ukončení genocidy ve Rwandě bylo OSN, stejně jako celé mezinárodní společenství nadále obviňováno z toho, že nebyly schopni tragédii zastavit. Nadále zůstávalo mnoho nezodpovězených otázek, proč k selhání došlo, a tak se OSN rozhodlo sestavit nezávislou komisi pro analýzu tohoto případu. Podle oficiálních závěrů komise za selháním stálo nedostatek zdrojů a politické vůle celého mezinárodního společenství, stejně jako řada špatných rozhodnutí a podceňování vážnosti konfliktu. Generální tajemník plně přijal vyjádření komise o selhání OSN a dal důraz na to, aby si z toho celé mezinárodní vzalo poučení, pro případ, že by bylo nutné nějaké další takové katastrofě zabránit. Nezávislá komise celou situaci shrnuje tvrzením, že přítomnost jednotek OSN ve Rwandě před začátkem genocidy za účelem monitorování dodržování bodů mírových dohod sice začala jako tradiční mírová mise, ale v momentě prvních náznaků genocidy měl Sekretariát OSN v čele s generálním tajemníkem podniknout patřičné kroky vyřešení konfliktu. V tomto případě bylo zmíněno, že mělo dojít k uvědomění si, že původně povolený mandát nebude dostatečný a neodpovídal rychle se měnícím podmínkám v zemi, což znamenalo, že pouze role mediátora byla v tomto případě neadekvátní a bylo nutné jednat ze všemi nutnými prostředky, k čemuž nedošlo (Security Council, 1999, s. 50-51).

V roce 2004 se generální tajemník OSN Kofi Annan veřejně omluvul za všechny členské státy, že nebyly dostatečně ochotné čelit rwandské genocidě. Pronesl: „*Mezinárodní společenství v Rwandě selhalo, a to v nás navždy musí zanechat pocit lítosti a trvalého smutku.*“ Na otázku, zda by bylo mezinárodní společenství připraveno čelit výzvě, která by byla srovnatelná se Rwandou avšak odpověděl, že si v žádném případě nikdy nemůžeme být jisti, ... (Jones, 2006, s. 233).

3.3. Zhodnocení úspěšnosti mise

Náplní UNAMIRu měla být především ochrana civilistů a poskytování humanitární asistence. Při hodnocení úspěšnosti mírové mise OSN lze použít mnoho kritérií pro měření. V této práci budou použity čtyři indikátory úspěšnosti inspirované prací Duana Bratta. Ten jako kritérium úspěšnosti využije čtyři otázky: Naplnila operace svůj mandát? Napomohla operace k vyřešení konfliktu? Omezila nebo potlačila operace konflikt? Limitovala operace počet obětí mezi civilisty, bojovníky a mírotvůrci? (Bratt, 1996, s. 64-81).

Otázka naplnění mandátu je složitá. Původním záměrem mise bylo sledovat dodržení mírových dohod z Aruši, ale vyhrocení situace tyto snahy zmařily a dohoda nemohla plně vejít v platnost. Mandát UNAMIRu byl již ze začátku velmi limitován, což do velké míry ovlivnilo jeho schopnost rychle a efektivně zajistit bezpečnost ve Rwandě. I po rozšíření mandátu na základě rezoluce RB OSN stálo mise nedisponovala zdroji a autoritou na efektivní ochranu civilistů. S tím souvisí podfinancování, špatná vybavenost a logistické problémy, které přetrvávali v průběhu celé mise. Hlavním faktorem byl malý počet vojáků s výcvikem nutným k zásahu. I přes počáteční snahu tedy záměr na vytvoření bezpečných zón a poskytování humanitární pomoci, byla mise UNAMIR neúspěšná v limitování ztrát lidských životů. Mandát tedy i přes počáteční snahy nebyl neměl šanci být naplněn (Des Forges, 1999, s. 94) Problémem mandátu UNAMIRu byla také velmi malá flexibilita při přizpůsobování se proměnlivé situaci ve Rwandě. Veškeré změny byly buď zanedbatelné či velmi pomalé a tím pádem neefektivní. (Steering committee, 1996, s.8).

Na otázku, zda mise potlačila či omezila konflikt lze nalézt odpověď v předchozím odstavci. Lze říct, že UNAMIR měl snahu v potlačení konfliktu, ale nebyl schopen zastavit násilí i přes jeho přítomnost a ochránit tak životy civilistů. RB OSN nebyla schopna poskytnout misi vybavení a zdroje nutné k potlačení konfliktu. Tento bod lze shrnout tak, že mise nebyla úspěšná v zabránění či potlačení konfliktu, jelikož konflikt byl vyřešen a ukončen vojenským vítězstvím RLA. Od mise UNAMIR byla zaznamenána snaha v poskytování humanitární pomoci.

Třetím kritériem úspěšnosti mise byla limitace obětí. Jak již bylo zmíněno výše, i přes snahu limitovat oběti a vytvoření bezpečných zón nebyl UNAMIR schopen počet mrtvých znatelně omezit. Údajně operace Tyrkysová měla být úspěšná při záchranně několika tisíc životů, ale toto číslo je velmi diskutabilní vezmeme-li v potaz kontroverzi s ní spojenou. Hlavním záměrem mise nebyla totiž pomoc civilistům, nýbrž naplnění zájmů Francie. V rámci této operace lze ale do čísla zachráněných započítat i přibližně dva miliony uprchlíků, kteří se rozdíl utéct před nebezpečím do sousedních zemí Roméo Dallaire tvrdí, že jednotky pod záštitou OSN měly zachránit až 30 000 životů. Vezmeme-li v potaz, že počet obětí teroru ve Rwandě se pohyboval okolo jednoho milionu není sice počet zachráněných vysoký, ale není zanedbatelný. Podle informací největší podíl na zachráněných životech mají belgické jednotky ve Rwandě, které byly přítomny od začátku a kdy někteří vojáci chtěli zůstat na území i přes

nařízené stažení (Steering committee, 1996, s. 70). Pokud bychom tedy hodnotil efektivitu OSN v limitování obětí konfliktu ve Rwandě, lze říct, že nebyla mise totálním selháním. Počet zachráněných byl sice mnohem menší, než by se od OSN dalo očekávat, ale i přes to bylo toto kritérium alespoň částečně naplněno. Podle výše zvolených indikátorů nelze misi UNAMIR považovat za úspěšnou, jelikož nebyl úplně naplněn žádný z bodů.

3.4. Aplikování teorie instrumentalismu jako vysvětlení vzniku konfliktu

V této části budu aplikovat teorii instrumentalismu na situaci genocidy ve Rwandě a selhání OSN a jejich aktérů v jejím zabránění. Instrumentalismus je teoretickou perspektivou, která se opírá o teorii, že političtí vůdci a aktéři vědomě užívají etickou identitu jako nástroj a prostředek k dosažení jejich politických cílů (Yeghiazaryan, 2018, s. 49) Použijeme-li tuto teorii na příkladu genocidy ve Rwandě, můžeme tvrdit, že extremisté kmene Hutu, kteří stáli za počátkem celé genocidy použili hluboce zakořeněnou etnickou problematiku jako strategii k získání a udržení moci ve Rwandě, ale také lze tuto teorii aplikovat na celé téma selhání OSN ve Rwandě.

Instrumentalistická teorie není postavena čistě na problému rozdílné etnicity, ale na principu, že etnická identita může být zpolitizována a manipulována k získání socio-ekonomických výhod pro jednu z etnických skupin za účelem deprivace etnik jiných. Jde především o poukázání na to, že etnická identita je jedním z faktorů vedoucích ke konfliktu, nikoliv jediným důvodem a vysvětlením situace (Che, 2016, s. 1-4). Instrumentalismus je charakterizován snahou o dosažení cílů všemi nutnými prostředky, a to i na úkor lidského dobra a života (Yeghiazaryan, 2018, s. 49). Právě teorie instrumentalismu je aplikovatelná na případ Rwandy. Na základě informací uvedených výše v této práci můžeme tvrdit, že extrémističtí Hutové, kteří na počátku kontrovali Rwandskou vládu a armádu považovali Tutsie jako hrozbu pro udržení si jejich moci v zemi. Pro to, aby si toto postavení udrželi bylo nutné užití různých prostředků, jako byla například nenávistná propaganda, která označovala Tutsi za největší hrozbu pro Rwandu, sexuální násilí, dehumanizace a především masové vyvražďování. Právě tato rétorika zformovala mezi příslušníky kmene Hutu mentalitu o společném nepříteli, což sloužilo jako prostředek ospravedlnění si genocidního chování, jakožto nutného činu pro jejich vlastní ochranu. Podle instrumentální teorie můžeme také tvrdit, že genocida je výsledkem politického soutěžení o moc ve Rwandě, jelikož hlavním záměrem extremistických Hutů byla likvidace politické opozice a přebrání jejich moci výhradně do jejich rukou. Na základě této

teorie lze dokázat, že genocida byla dlouho plánovaným a tím pádem, předvídatelným krokem ve vývoji rwandské společenské situace, nikoliv náhlým rozhořením agrese. Toto tvrzení potvrzuje fakt, že útoky na Tutsie byly plánovány především rwandskou vládou samotnou s dopomocí jejich armády. Vláda také poskytovala zbraně a trénink jejich vojenským milicím, aby disponovali prostředky k pokračování zabíjení.

Podle této teorie lze částečně ospravedlnit jednání mezinárodního společenství. Rwandská vláda dokázala velmi dobře manipulovat s celou situací, a tím pádem s povědomím veřejnosti. Konflikt byl velmi dlouho považován pouze jako etnická válka, nikoliv jako politická, což dostalo mezinárodní aktéry do složité situace při identifikaci problému a následné intervenci, tak aby byla zachována co největší spravedlnost a nestrannost. Mise UNAMIR byla ustanovena za účelem zajištění a udržení míru v zemi, ale byla velmi špatně připravena a vybavena na zásah adekvátní síly. Velkým faktorem byla již výše několikrát zmiňovaná absence politické vůle jak Sekretariátu OSN, tak členských států. Selhání OSN při zabránění a následnému zastavení genocidy lze vnímat jak instrumentalizaci etnické identity vládnoucí Hutské elity. Političtí vůdci zodpovědní za násilí v zemi, kteří využili rozdílů mezi hlavními dvěma kmeny Rwandy k dosažení jejich cílů a udržení moci souvisí s neschopností OSN efektivně zasáhnout, jelikož nedokázali identifikovat a rozpoznat instrumentalizaci tohoto konfliktu. Selhání takto rozsáhlé bezpečnostní organizace bylo silně kritizováno kvůli její neschopnosti se dodatečně rychle adaptovat na rapidně se měnící situaci v zemi. Neschopnost mezinárodního společenství rozpoznat, že se jedná o instrumentalizaci etnicity, která se stala faktorem rwandské tragédie a jako záminka konfliktu a s tím spojená neochota jednat je často komentovaným tématem.

Slabým místem instrumentalistické teorie v tomto kontextu může být zjednodušování celé velmi komplexní problematiky Rwandy, jelikož lze tvrdit, že není brán dostatečný zřetel na složitý historický kontext a s tím hluboce zakořeněné pnutí mezi těmito dvěma kmeny. Důležitým faktorem ale také může být přisuzování malé váhy sociálním faktorům v této problematice, jakými byla v případě Rwandy chudoba či nerovnoprávnost v zemi. Aplikování této teorie na problematiku genocidy ve Rwandě lze shrnout tak, že může poskytnout užitečný směr pohledu pro porozumění problematice etnické identity ve rwandské genocidě, ale zároveň musí být počítáno s tím, že konflikt byl výsledkem velmi složité situace, ve které hrálo roli mnoho faktorů, z čehož vyplývá, že nelze najít teorii, která by naprosto přesně popsala dění

tragédie ve Rwandě. Ztráta mnoha lidských životů při této genocidě tedy nadále může zůstat pouze možností poučení se ze situace, kdy nerozpoznání instrumentalizace etnicity může způsobit konflikt nedozírných následků.

Závěr

Cílem této bakalářské práce byla analýza určitých faktorů vedoucích k selhání mise UNAMIR ve Rwandě. Jako faktor selhání bylo určeno chování a rozhodování hlavních aktérů mise, mezi které řadíme Sekretariát OSN, Radu Bezpečnosti OSN a její členy, v tomto případě především USA, Francii a Belgii. V této případové studii byla zahrnuta analýza a popis chování jednotlivých hlavních aktérů v mise opírajících se o tři hlavní hypotézy, které byly v textu dokazovány.

První část práce se zabývala nastíněním situace ve Rwandě a kontextem vzniku mise UNAMIR, stejně jako popisem termínu genocida. Tato část slouží jako prostředek lepšího pochopení situace ve Rwandě a jejích následků. Druhá část je hlavní analytickou částí práce, která se opírá o výše zmíněné hypotézy. Výsledků bylo dosaženo s použitím primárních i sekundárních zdrojů. Bylo zjištěno, že první hypotézu, která dokazovala vliv „syndromu Somálska“ na selhání mise není možné potvrdit. Analýza poukazuje na určitou spojitost mezi „syndromem Somálska“ a chováním hlavních aktérů, ale nelze jej považovat za faktor, který by stál za selháním mise. Druhá hypotéza zabývající se vlivem osobních a ekonomických zájmů jednotlivých aktérů na selhání mise je možné na základě textu potvrdit. Ačkoliv mezi jednotlivými aktéry byl citelný rozdíl v míře usilování o prosazení vlastních zájmů a ekonomickém zapojení, nelze považovat tento faktor za zanedbatelný. Analýza ukázala, že nedostatek politické vůle může být u každého ze zmíněných aktérů vysvětlen určitým osobním zájmem a upřednostněním vlastního dobra. Třetí hypotéza, která měla dokázat spojitost mezi informovaností aktérů a selháním mise nelze jednoznačně potvrdit. Analýza poukazuje na fakt, že jednotliví aktéři mise disponovali různou kvalitou informací, ale i schopností informace získávat z relevantních zdrojů. I přes tato zjištění lze říci, že problém nespočíval v nedostatku informací a jejich kvalitě, nýbrž v uchopení, ochotě s informacemi dále nakládat. V práci je popisováno, že i tento bod velmi úzce souvisel s politickou vůlí jednotlivých aktérů, tedy že všichni z aktérů měli možnost informaci zpracovat tak, aby byly podniknuty kroky k odvrácení katastrofy, což však pro nikoho z nich nebylo prioritou. Poslední část práce byla zaměřena na ukončení mise UNAMIR a jejích následků, stejně jako celkové zhodnocení mise a reakci mezinárodního společenství na ni, s použitím teorie instrumentalismu jako možný prostředek pochopení okolností vzniku.

Během psaní práce jsem narazila na problém dostupnosti aktuálních či méně zastaralých relevantních zdrojů pro analýzu. Důvodem může být zvolení více než čtvrt století starého tématu a tím pádem, čím dál menší zájem o jeho zpracování mezi autory. Jsem si vědoma, že u některých částí nejde analýza zcela do hloubky, což je dáno omezeným rozsahem práce a jejím záměrem o základní přiblížení tématu a analýzu faktů.

Téma Rwandy a její významnosti pro mezinárodní společnost je velmi rozsáhlým a komplexním tématem, které nemůže být plně zahrnuto v rozsahu bakalářské práce. Věřím, že faktory vedoucí k selháním mise, stejně jako chování OSN a jejich aktérů může být zdrojem mnoha analýz nejenom v případě Rwandy. Námětem dalších prací mohou být tedy komparativní studie situací, při kterých OSN selhalo. Práce měla sloužit především jako ukazatel několika málo faktorů, které mají schopnost ovlivnit rozhodovací proces bezpečnostních organizací a zemí samotných. Příklad Rwandy v tomto případě sloužil jako vhodný ukazatel chyb, kterých se mezinárodní společenství dopustilo, a ze kterých si můžou vzít lekci tak, aby v budoucnosti mohlo být daným chybám předejito.

Anotace

Jméno a příjmení:	Arleta Matkowská
Název práce:	Genocida ve Rwandě a OSN
Název práce v angličtině:	The Rwanda Genocide and the UN
Anotace:	Tato bakalářská práce se zaměřuje na faktory, které vedly k selhání Organizace Spojených národů při snaze zabránit genocidě ve Rwandě v roce 1994. Práce je rozdělena do tří částí. První část se zabývá kontextem a počátkem genocidy ve Rwandě. Druhá část se věnuje hypotézám, které analyzují faktory vedoucí k selhání. Poslední část popisuje konec genocidy, reakce mezinárodního společenství a použití teorie instrumentalismu na případ Rwandy.
Klíčová slova:	UNAMIR, OSN, peacekeeping, genocida, selhání
Anotace v angličtině:	This bachelor's thesis focuses on the factors that led to the failure of the United Nations to prevent the genocide in Rwanda in 1994. The thesis is divided into three parts. The first part deals with the context and the beginning of the genocide in Rwanda. The second part is devoted to hypotheses that analyze the factors leading to failure. The final section describes the end of the genocide, the response of the international community and the application of instrumentalism theory to the case of Rwanda.
Klíčová slova v angličtině:	UNAMIR , UN, peacekeeping, genocide
Rozsah práce:	41 stran
Jazyk práce:	Čeština

Seznam použité literatury

Adelman, H. (2009). The role of non-African states in the Rwandan genocide. *Political Science*. Dostupné z <https://yorkspace.library.yorku.ca/xmlui/handle/10315/2662>

African News. (2021). Outrage as french troops set to avoid trial over Rwanda tutsi massacre. Dostupné z <https://www.africanews.com/2021/05/04/outrage-as-french-troops-set-to-avoid-trial-over-rwanda-tutsi-massacre/>

Bratt, D. (1996). Assessing the success of UN peacekeeping operations. *International Peacekeeping*

Brunk, D. C. (2008). Curing the Somalia Syndrome: Analogy, Foreign Policy Decision Making, and the Rwandan Genocide. *Foreign Policy Analysis*, 4(3), 301–320. Dostupné z <http://www.jstor.org/stable/24907305>

Cambridge dictionary. Failed state. Dostupné z <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/failed-state>

Cameron, H. (2015). The French Connection: Complicity in the 1994 Genocide in Rwanda. *African Security*, 8(2), 96–119. Dostupné z <https://www.jstor.org/stable/48598900>

Che Maábo Afaánwi. (2016). Linking instrumentalism and Primordialist Theories of Ethnic Conflict. *E-International relations*. Dostupné z <https://www.e-ir.info/2016/06/01/linking-instrumentalist-and-primordialist-theories-of-ethnic-conflict/>

Des Forges, A. (1999). Leave none to tell the story. *New York: Human Rights Watch*. Dostupné z https://www.hrw.org/sites/default/files/media_2020/12/rwanda-leave-none-to-tell-the-story.pdf

Graybill, L. (2002). Responsible... by Omission: The United States and Genocide in Rwanda. *Seton Hall Journal of Diplomacy and International Relations*. Dostupné z https://ciaotest.cc.columbia.edu/olj/shjdir/v3n1/shjdir_v3n1e.pdf

Human Rights Watch. (2006). The Rwandan genocide: How it was prepared Dostupné z <https://www.hrw.org/legacy/backgrounder/africa/rwanda0406/rwanda0406.pdf>

- Heinze, E. A. (2007). The Rhetoric of Genocide in U.S. Foreign Policy: Rwanda and Darfur Compared. *Political Science Quarterly*, 122(3), 359–383. Dostupné z <http://www.jstor.org/stable/20202884>
- Jones, A., & Genocide, A. (2006). Comprehensive Introduction. *New York*. Dostupné z <https://www.mcmsnj.net/cms/lib07/NJ01911694/Centricity/Domain/155/Textbook.pdf>
- Kaufmann, Chaim. (2002). See No Evil: Why America Deosn't Stop genocide. *Foreign Affairs*, 81(4):142-149. Dostupné z https://www.jstor.org/stable/pdf/20033246.pdf?refreqid=excelsior%3A5e6b2365e52e9da22982b8353f5bd978&ab_segments=&origin=&initiator=
- Koops, J. A., Macqueen, N., Melevrn, L., Tardy, T., & Williams, P. (Eds.). (2015). *The Oxford handbook of United Nations peacekeeping operations*. Oxford University Press.
- Kovanda, Karel (2010). The Czech Republic on the UN Security Council: The Rwandan Genocide. *Genocide Studies and Prevention: An International Journal*: 5(2): 192-218. Dostupné z <https://digitalcommons.usf.edu/gsp/vol5/iss2/7>
- Lachica, Alan. (2021). Revisiting the Rwandan Genocide: Reflections on the French-led Humanitarian Intervention. *Geopolitics Quarterly*, 16(4): 102-113. Dostupné z <https://www.cpp.edu/class/political-science/participate/undergraduatejournal/vol3/yeghiazaryan-3.pdf>
- Le Monde Diplomatique (2021). Belgium's role in Rwandan genocide. Dostupné z <https://mondediplo.com/2021/06/11rwanda>
- Leveque, T. (2007). Rwanda's Kagame should face court: French judge. *Reuters*. Dostupné z <https://www.reuters.com/article/us-france-rwanda-idUSL2136466220061121>
- Melvorn, L. (2001). The Security Council: Behind the Scenes. *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*, 77(1), 101–111. Dostupné z <http://www.jstor.org/stable/2626556>

Moore, Jina.(2017). Rwanda Accuses France of Complicity in 1994 Genocide. *The New York Times* Dostupné z <http://www.francegenocidetutsi.org/RwandaAccusesFranceOfComplicityNyt13December2017.pdf>

Office of Genocide prevention. Genocide. *UN*.Dostupné z <https://www.un.org/en/genocideprevention/genocide.shtml>

OSN. (2019). Charta OSN. Dostupné z <https://osn.cz/wp-content/uploads/2022/07/Charta-OSN-2019.pdf>

Peacekeeping UN. (2003). United Nations Observer Mission Uganda-Rwanda (UNOMUR). Dostupné z <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unomur.htm>

Scherrer, Christian P. (1999). Towards a theory of modern genocide. Comparative genocide research: definitions, criteria, typologies, cases, key elements, patterns, and voids. *Journal of Genocide Research* DOI: 10.1080/14623529908413932

Stanton, Gregory H. (2009) "The Rwandan Genocide: Why Early Warning Failed," *Journal of African Conflicts and Peace Studies* 1(2): 6-25. Dostupné z: <https://digitalcommons.usf.edu/jacaps/vol1/iss2/3>

Steering Committee of the Joint Evaluation of Emergency Assistance to Rwanda. (1996). The International Response to Conflict and Genocide:Lessons from the Rwanda Experience. *OECD*. Dostupné z <https://www.oecd.org/countries/rwanda/50189764.pdf>

Strong, C. W. (2020). The Failure of the United Nations Assistance Mission in Rwanda: A Dearth of Intelligence. *American Intelligence Journal*, 37(2), 139–142. Dostupné z <https://www.jstor.org/stable/27087731>

The New York Times. (2021). France Enabled 1994 Rwanda Genocide, Report Says. *The New York Times*. Dostupné z <https://www.nytimes.com/2021/04/19/world/africa/france-rwanda-genocide-report.html>

The New York Times. (2021). France Has „overhelig“ responsibility for Rwanda Genocide. Dostupné z <https://www.nytimes.com/2021/03/26/world/europe/france-rwanda-genocide.html>

UN Security Council. (1999). Security Council report. Dostupné z <https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3-CF6E4FF96FF9%7D/POC%20S19991257.pdf>

UN Security Council. Oficiální stránka. Dostupné z <https://www.un.org/securitycouncil>

Weiss, T. G. (1995). Overcoming the Somalia Syndrome— “Operation Rekindle Hope?” *Global Governance*, 1(2), 171–187 Dostupné z. <http://www.jstor.org/stable/27800108>

Willard, Emily. (2018). New Documents Shed Light: Why Did Peacekeepers Withdraw during Rwanda’s 1994 Genocide? *Genocide Studies and Prevention: An International Journal*, 12(3): 143-159. Dostupné z <https://digitalcommons.usf.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1611&context=gsp>

Yeghiazaryan Laura. (2018). Which of the three main ethnic conflict theories best explains the Ethnic violence in the post-soviet states of Azerbaijan, Georgia, and Moldova? *California State Polytechnic University*. Dostupné z <https://www.cpp.edu/class/political-science/participate/undergraduatejournal/vol3/yeghiazaryan-3.pdf>

Seznam použitých zkratek

ICTR	International Criminal Tribunal for Rwanda
NGO	Non-govermental organizaion (Nevládní organizace)
NIF	Neutral International Force
NMOG	Neutral Military Observer Group
PDD25	Presidential decision directive
RB OSN	Rada bezpečnosti OSN
RLA	Rwandská lidová armáda
RTLMC	Rádio Teélevision libre des Mille Collines
UNAMIR	Unated Natioons Assistance Mission for Rwanda
UNOMUR	Unated Nations Observer Mission for Rwanda
MICT	International Residual Mechanism for Criminal Tribunals

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zaměřuje na analýzu faktorů, které vedly k selhání Organizace Spojených národů při snaze předejít genocidě v Rwandě v roce 1994. Cílem práce byla analýza jednání hlavních aktérů neúspěšné mise UNAMIR, opírající se o tři následující hypotézy: "Za selháním UNAMIRu stojí "stín" Somálska", "Mezinárodní společenství bylo ke Rwandě lhostejné kvůli osobním zájmům a obchodním stykům některých států ve Rwandě" a "Za selháním mise stála jak špatná informovanost jak OSN, tak veřejností".

Vyhodnocování hypotéz v této případové studii probíhalo na základě analýzy primárních i sekundárních zdrojů. První část práce popisuje okolnosti vzniku mise UNAMIR a hlavní varovné signály, které byly světem přehlíženy a definicí genocidy samotné. Druhá a zároveň hlavní kapitola analyzuje chování hlavních aktérů mise a zajišťuje argumenty pro důkaz výše uvedených hypotéz. Třetí část zaměřuje ukončením genocidy ustanovením Mezinárodního Trestního tribunálu pro Rwandu, zhodnocením úspěšnosti mise a aplikováním teorie instrumentalismu na problematiku.

Práce odhaluje, že „Stín Somálska“ nebyl důvodem selhání mise, ačkoliv ho můžeme považovat za faktor ovlivňující dění. Druhá hypotéza byla na základě textů potvrzena, ačkoliv míra prosazování zájmů se u jednotlivých aktérů lišila. Třetí hypotéza ukázala, že existuje spojení mezi dostupností informací a jejich kvalitou se schopností jednat v rámci mise, ale nejedná se o faktor stěžejní pro úspěšnost mise.

Bakalářská práce slouží jako analýza faktorů, které mají schopnost ovlivnit úspěšnost mírové mise a poukázat na nedostatky a chyby při její organizaci, tak aby mohlo být neúspěchu v budoucnu předejito.

Klíčová slova: UNAMIR, peacekeeping, OSN, genocida

Abstract

This bachelor's thesis focuses on the analysis of the factors that led to the failure of the United Nations in trying to prevent the genocide in Rwanda in 1994. The aim of this thesis was to analyze the actions of the main actors of the failed UNAMIR mission, based on the following three hypotheses: "Behind the failure of UNAMIR is" the shadow" of Somalia", "The international community was indifferent to Rwanda due to the personal interests and economic relations of some states in Rwanda" and "The failure of the mission was due to the lack of information received by the UN and by the public".

The evaluation of hypotheses in this case study was based on the analysis of primary and secondary sources. The first part of the work describes the circumstances of the creation of the UNAMIR mission and the main warning signs that were ignored by the world and the definition of genocide itself. The second and at the same time the main chapter analyzes the behavior of the main actors of the mission and provides arguments to prove the above hypotheses. The third part focuses on ending the genocide by establishing the International Criminal Tribunal for Rwanda, evaluating the success of the mission and applying the theory of instrumentalism to the issue.

The work reveals that the "Shadow of Somalia" was not the reason for the failure of the mission, although we can consider it as a factor influencing the events. The second hypothesis was confirmed on the basis of the texts, although the degree of promotion of interests varied among individual actors. The third hypothesis showed that there is a connection between the availability of information and its quality with the ability to act within the mission, but it is not a key factor for the success of the mission.

The bachelor's thesis serves as an analysis of factors that have the ability to influence the success of a peacekeeping mission and to point out shortcomings and mistakes in its organization, so that failure can be prevented in the future.

Keywords: UNAMIR, peacekeeping, UN, genocide